

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P3247

[Total No. of Pages : 2

[6041]-801

T.Y. B.A. (Regular & External)

COMPULSORY ENGLISH

3017 : Literary Pinnacles

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any one from (a) and any one from (b) in about 150 words each: [16]

- a)
  - i) Describe how uncle podger managed to hang the picture.
  - ii) Explain the degrading effects of capitalism according to G.B. Shaw.
- b)
  - i) Compare Ralf Spencer and Jimmy Valentine.
  - ii) Describe briefly Pahom's early life before he became a rich farmer.

Q2) Attempt any one from (a) and any one from (b) in about 150 words each: [16]

- a)
  - i) How does Shakespeare convey the gist of life with examples in 'All the World's a stage'?
  - ii) The poem 'La Belle Dame Sans Merci' is about the joyous and sad aspects of Love. Discuss.
- b)
  - i) Write a critical appreciation of the poem 'The Charge of the Light Brigade'.
  - ii) Discuss 'How Do I Love Thee' as a love poem.

Q3) Attempt any one from (a) and any one from (b) in about 150 words each: [16]

- a)
  - i) How does A.G. Gardiner concretize the concept of liberty in 'On the Rule of the Road'?
  - ii) Justify the title of the essay 'The Pleasures of Ignorance'.
- b)
  - i) Describe how the selfish Giant turns into a selfless one, in the story 'The Selfish Giant'.
  - ii) Analyse the character of Mathilde in the story 'The Diamond Necklace'.

P.T.O.

Q4) Attempt any one of from (a) and any one from (b) in about 150 words each:[16]

- a) i) 'After wards' is a poem about rebirth and renewal as it is about death. Discuss
- ii) Discuss 'The Ballad of Father Gilligan' as a ballad.
- b) i) Discuss some problems we have to endure as in the poem 'If'.
- ii) Discuss the message of the poem 'A Psalm of Life', written by H.W. Longfellow.

Q5) Attempt any one of the following: [8]

- a) i) How can visual aids be used for effective presentation?
- ii) Write a note on the useful expressions of language in presentation.
- b) Attempt any one of the following: [8]
- i) Explain the term 'Soft Skills'. How are they acquired?
- ii) Write down 7-8 qualities, you possess that you think, will make you a good player.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-3248

[6041]-802

[Total No. of Pages : 2

T.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

साहित्यविचार (Special Paper - III))

(2013 Pattern) (3028) (Theory)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांपर्यंत लिहा:

[20]

- अ) 'भामह' याने केलेली काव्याची व्याख्या लिहा.
- ब) इंग्रजीतील commitment या शब्दावरून मराठीत कोणता शब्द तयार झाला आहे?
- क) अभिरूची म्हणजे काय?
- ड) 'आस्वाद' हा शब्द साहित्यशास्त्रात कशातून रूढ झाला आहे?
- इ) साहित्यामागे कोणते तीन घटक कार्यकारी झालेले असतात असे 'तेन' या अभ्यासकाला वाटते?
- फ) आस्वादातील कोणतेही दोन अडथळे किंवा रसविहन सांगा.
- य) अभिधा म्हणजे काय?
- र) 'कला म्हणजे अनुकृती' असे कोणी म्हटले आहे?
- ल) साहित्याच्या वर्गीकरणाची चार तत्वे सांगा.
- व) साहित्याचे ठळक प्रकार सांगा.
- त) 'प्रतिभा ही वेडाची बहीण आहे,' असे कोणी म्हटले आहे?
- थ) शास्त्रीय साहित्यात कशाला महत्व असते?
- ध) 'सौंदर्यमीमांसा' हा ग्रंथ कोणाचा आहे?

P.T.O.

प्र.2) खालीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तर प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) साहित्यातील 'संवेदनात्मकता' स्पष्ट करा.
- ब) 'मनोरंजन' या प्रयोजनाची माहिती लिहा.
- क) साहित्य आस्वादासाठी आवश्यक असणारा 'जिज्ञासा' या घटकाची माहिती द्या.
- ड) साहित्यातील ठळक प्रकार 'नाटक' याविषयी माहिती लिहा.

प्र.3) खालीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर 150 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) साहित्याचे शब्दरूप स्पष्ट करा.

किंवा

साहित्य निर्मितीच्या शक्ती सांगून प्रतिभा शक्तीची माहिती लिहा.

- ब) 'लेखकाची सामाजिकता' स्पष्ट करा.

किंवा

साहित्य वर्गीकरणातील अर्थबोधाचा सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांपर्यंत लिहा. [30]

- अ) प्रयोजन म्हणजे काय? मम्मटाची प्रयोजने स्पष्ट करा.

किंवा

'लेखक तशी शैली' याचे स्वरूप स्पष्ट करा.

- ब) साहित्य आस्वादासाठी आवश्यक असणारे गुण स्पष्ट करा.

किंवा

साहित्याच्या वर्गीकरणाची शक्याशक्यता व आवश्यकता स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P-3643

[Total No. of Pages : 2

[6041]-803

T.Y.B.A.

GERMAN

(2013 Pattern) (Special Paper-III) (3048)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Frage I:

(A) Übersetzen Sie den folgenden Text ins Englische oder Marathi!

[6]

Unter „Nasya“ versteht Ayurveda die Gabe von Heilmitteln über die Nase. Dadurch soll der gesamte Kopfbereich, einschließlich Hals und Ohren, gereinigt und ins physiologische Gleichgewicht gebracht werden.

Diese Behandlung hilft sehr gut bei häufigem Schnupfen, Kopfschmerzen und Migräne. Während der Inhalation mit Kräuterdämpfen im Liegen ist eine besonders tiefe Atmung möglich, sie hilft daher gut bei Bronchien- und Lungenproblemen.

(B) Antworten Sie auf zwei der folgenden Fragen!

[8]

1. Schreiben Sie über kurz die drei Arten von Gedächtnis!
2. Welche Wirkung hat die zunehmende Verstädterung auf die Umwelt?
3. Welche Gründe haben Allergien? Nennen Sie zwei Lösungen zu dem Problem!
4. Warum betrachtet man das Fahrrad als das umweltfreundlichste Fahrzeug?

Frage II: Antworten Sie auf die folgenden Fragen! (nur vier)

[16]

1. Was wollen die Robotik-Experten mit intelligenten Autos erreichen?
2. Wie können sich Menschen auf der ganzen Welt miteinander online kommunizieren?
3. Erklären Sie den Begriff „nachhaltiger Konsum“!
4. Was betrachtet man bei der individuellen Heilbehandlung im Ayurveda?
5. Warum halten Wissenschaftler Menschenaffen für die klügsten Tiere?
6. Wie wird Nanotechnologie auf dem Gebiet der Lebensmittel verwendet?

Frage III: Beantworten Sie die Fragen! (nur vier)

[24]

1. Was wissen Sie über die germanischen Stämme und ihre Frühzeit?
2. Welche Bedeutung hat Karl der Große für die deutsche Geschichte?
3. Welche Gründe hatte der Investiturstreit? Wie endete er?
4. Was wissen Sie über Martin Luther?

P.T.O.

5. Warum hatte die Weimarer Republik keinen Erfolg?
6. Wie begann der Zweite Weltkrieg? Wie endete er?

Frage IV:

(A) Schreiben Sie ausführlich über eines der folgenden Themen!

[10]

1. Die Ritterkultur und die deutsche Literatur
2. Der 1. Weltkrieg
3. Adolf Hitler

(B) Schreiben Sie über eines der folgenden Gedichte!

[6]

1. ‚Unter den Linden‘ (Walter von der Vogelweide)
2. ‚Kriegslied‘ (Mathias Claudius)

Frage V: Ergänzen Sie! (nur 10 Lücken)

[10]

1. Etwa zwischen 375 – 453 regierten die ----- fast über ganz Europas.
2. In den eroberten Gebieten errichtete Karl der Große „-----“ d. h. Grenzgebiete und setzte sie unter die Herrschaft der -----, die seine Vasalen waren.
3. Die ----- war eine neue Strömung in der Architektur; sie ersetzte die Romanik. Die Bauten waren nun ----- und -----.
4. Die ----- bedeutete, dass jedermann das Recht hatte, Luther zu töten, ohne dafür bestraft zu werden.
5. ----- nannte sich „den ersten Diener des Staates“.
6. ----- wird als „Vater der deutschen Einheit“ beschrieben.
7. ----- war der erste Präsident der Weimarer Republik.
8. Als Partei-Abzeichen führten die Nazis das -----, das die Überlegenheit der „nordischen -----“ ausdrücken sollte.
9. Die Nazis waren nach dem Vorbild des italienischen ----- organisiert.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P3249

[Total No. of Pages : 2

[6041]-804

T.Y.B.A.

HINDI (हिन्दी)

हिंदी साहित्य का इतिहास (आदिकाल से आधुनिक काल तक)
(2013 Pattern) (3098) (Special Paper - III)

समय : 3 घंटे/

[पूर्णांक : 80

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्र.1) आदिकालीन साहित्य की प्रवृत्तियाँ संक्षेप में लिखिए। [14]

अथवा

निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए।

- अ) बिहारी सतसई
ब) आचार्य केशवदास
क) घनानंद
ड) रीतिकाल का नामकरण

प्र.2) ज्ञानाश्रयी शाखा की प्रवृत्तियों को अपने शब्दों में लिखिए। [14]

अथवा

निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए।

- अ) भक्तिकाल की धार्मिक परिस्थिति
ब) रामचरित मानस
क) मीराबाई
ड) रहीम

प्र.3) प्रयोगवादी काव्य की प्रवृत्तियों को अपने शब्दों में लिखिए। [14]

अथवा

निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए।

- अ) धूमिल
ब) मंगेश डबराल
क) उर्वशी
ड) प्रियप्रवास

P.T.O.

प्र.4) हिंदी कहानी विधा के विकासक्रम को स्पष्ट कीजिए।

[14]

अथवा

निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणियाँ लिखिए।

- अ) महावीर प्रसाद द्विवेदी
- ब) आचार्य रामचंद्र शुक्ल
- क) गोदान
- ड) पहला सूरज

प्र.5) अ) निम्नलिखित में से किन्हीं दस प्रश्नों के उत्तर एक-एक वाक्य में लिखिए।

[10]

- i) 'तमस' किसकी रचना है?
- ii) 'त्यागपत्र' उपन्यास के लेखक का नाम लिखिए।
- iii) 'नदी के द्वीप' उपन्यास किसकी कृति है?
- iv) 'प्रियप्रवास' किसकी रचना है?
- v) 'यामा' किसकी रचना है?
- vi) होरी किस उपन्यास का पात्र है?
- vii) 'निराला' का पूरा नाम लिखिए।
- viii) 'आषाढ का एक दिन' किसकी रचना है?
- ix) 'रागदरबारी' उपन्यास के रचनाकार कौन है?
- x) 'पहला सूरज' किस विधा की कृति है?
- xi) 'त्यागपत्र' किसकी रचना है?
- xii) 'गोदान' उपन्यास किसके जीवन पर आधारित है?

आ) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं सात प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए।

[14]

- i) द्विवेदी युगीन काव्यधारा की दो विशेषताएँ लिखिए।
- ii) 'जमी पक रही है' किसकी रचना है?
- iii) 'सुदामा पांडे का प्रजातंत्र' रचना के रचनाकार कौन है?
- iv) 'चाँद का मुँह टेढ़ा है' किसकी रचना है?
- v) 'आँगन के पार द्वार' रचना के रचयिता कौन है?
- vi) जयशंकर प्रसाद के दो कहानी संग्रह के नाम लिखिए।
- vii) जैनेंद्रकुमार के दो उपन्यासों के नाम लिखिए।
- viii) 'सूनी घाटी का सूरज' किसकी रचना है?
- ix) 'आधे अधूरे' किसकी रचना है?
- x) 'कफन' कहानी के कहानीकार का नाम लिखिए।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P3644

[6041]-805

T.Y. B.A.

ECONOMICS

International Economics

(2013 Pattern) (Special Paper - III) (3158)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams wherever necessary.*

Q1) Answer the following question in 100 words each (Any Four): **[20]**

- a) What is dynamic gains?
- b) Explain the concept of Inter-regional trade.
- c) Explain export promotion contribution of SEZs.
- d) Explain the objectives of SAARC.
- e) Explain the concept of balance of payments.
- f) State favourable terms of Trade.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (Any Two): **[20]**

- a) Explain the comparative cost advantage theory.
- b) Explain measures to correct disequilibrium in the balance of payments.
- c) Explain the functions of WTO.
- d) Comments on problem of India's foreign trade.

Q3) Answer the following question in 400 words each (Any One): **[20]**

- a) Explain in detail Heckscher - Ohlin theory.
- b) Discuss in detail convertibility of Indian rupee.

Q4) Write short notes on (Any Four): **[20]**

- a) Components of balance of payments.
- b) Importance of BRICS.
- c) Types of terms of trade.
- d) Leontief's Paradox.
- e) Functions of SAARC.
- f) Protection Trade Policy.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

P3644

[6041]-805

T.Y. B.A.

ECONOMICS

International Economics

(2013 Pattern) (Special Paper - III) (3158)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) आवश्यक तेथे आकृती काढा.
  - 4) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची प्रत्येक 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- अ) गतिमान मिळकत म्हणजे काय?
- ब) आंतर-प्रादेशिक व्यापार संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) सेझचे निर्यात प्रोत्साहन योगदान स्पष्ट करा.
- ड) सार्कची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- इ) व्यवहारतोल ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- फ) अनुकूल व्यापार शर्ती सांगा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची प्रत्येक 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचा तुलनात्मक खर्च-लाभाचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- ब) व्यवहारतोलातील असमतोल दुरुस्त करण्यासाठी उपाय स्पष्ट करा.
- क) जागतिक व्यापार संघटनेची कार्ये स्पष्ट करा.
- ड) भारताच्या विदेशी व्यापाराच्या समस्यावार भाष्य करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची प्रत्येक 400 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) [20]

- अ) हेक्सचर-ओहलीन सिद्धांत सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) भारतीय रुपयाची परिवर्तनीयता यावर सविस्तर चर्चा करा.

प्र.4) संक्षिप्त टिपा लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- अ) व्यवहारतोलाचे घटक
- ब) ब्रीक्सचे महत्त्व (BRICS)
- क) व्यापारशर्तीचे प्रकार
- ड) लिओन्टिफ विरोधाभास
- इ) सार्कची कार्ये
- फ) संरक्षित व्यापार धोरण

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P3250

[6041]-806

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

Public Administration

(2013 Pattern) (Special Paper - III) (3168)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are Compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any four questions (in 100 words each) [20]

- a) Mention the significance of Public Administration.
- b) State the 'Behavioural approach' to study public Administration.
- c) The concept of 'Good Governance'.
- d) Importance of recruitment in personnel administration.
- e) Mention the scope of Public Administration.
- f) Mention the characteristics of Budget.

Q2) Attempt any two questions of the following (in 200 words) [20]

- a) Explain the types of Budget.
- b) Explain the need of training.
- c) Define 'Bureaucracy' and explain the merits of Bureaucracy.
- d) Explain the objectives of E-Governance.

Q3) Attempt any one questions of the following (in 400 words) [20]

- a) Describe the budgetary process in India.
- b) Describe the challenges before Good-Governance.

Q4) Write short notes on (Any Four) [20]

- a) Public private partnerships.
- b) New Public Administration - Its Goals
- c) Legislative control over Administration.
- d) Nature of Budget.
- e) Principles of Promotion.
- f) Administrative Accountability.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

P3250

[6041]-806

T.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

Public Administration

(2013 Pattern) (Special Paper - III) (3168)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी 100 शब्दांत) [20]

- अ) लोकप्रशासनाचे महत्त्व लिहा.
ब) लोकप्रशासनाच्या अभ्यासाचा वर्तनवादी दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
क) सुशासनाची संकल्पना
ड) सेवक प्रशासनातील भरतीचे महत्त्व.
इ) लोकप्रशासनाची व्याप्ती लिहा.
फ) अंदाजपत्रकाची वैशिष्ट्ये लिहा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी 200 शब्दांत) [20]

- अ) अंदाजपत्रकाचे प्रकार स्पष्ट करा.
ब) प्रशिक्षणाची गरज स्पष्ट करा.
क) नोकरशाहीची व्याख्या लिहा आणि नोकरशाहीचे गुण स्पष्ट करा.
ड) 'ई-शासनाची' उद्दिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (400 शब्दांत) [20]

- अ) भारतातील अंदाजपत्रकीय प्रक्रियेचे वर्णन करा.
ब) भारतातील सु-शासनासमोरील आव्हानांचे वर्णन करा.

प्र.4) थोडक्यात टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]

- अ) सार्वजनिक-खाजगी भागीदारी
ब) नवीन लोकप्रशासनाचे लक्ष्य
क) प्रशासनावरील विधिमंडळाचे नियंत्रण
ड) अंदाजपत्रकाचे स्वरूप
इ) बढतीचे तत्व
फ) प्रशासकीय उत्तरदायित्व

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P3630

[6041]-807

T.Y.B.A.

HISTORY

Introduction to History

(2013 Pattern) (Special Paper - III) (3178)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any Two) **[10]**

- a) Explain the concept of 'History'.
- b) Explain the importance of History.
- c) State the types of Primary sources.
- d) State the importance of Pune Archives.

Q2) Answer the following questions in 200 words each. (any one) **[10]**

- a) Describe the various Definitions of History.
- b) Explain the relationship between History and Geography.

Q3) Answer the following questions in 400 words each. (any one) **[20]**

- a) Discuss the various writing schools of Historiography.
- b) Explain in detail the contribution of T.S. Shejwalkar in writing of the History of Marathas.

Q4) Write short notes on any Two of the following. **[10]**

- a) Modernity
- b) Bharat Itihas Sanshodhan Mandal
- c) V.K. Rajwade
- d) Damodar Dharmarand Kosambi

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

P3630

[6041]-807

T.Y.B.A.

HISTORY

Introduction to History

(2013 Pattern) (Special Paper - III) (3178)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) [10]
- अ) इतिहास ही संकल्पना स्पष्ट करा.
ब) इतिहासाचे महत्व स्पष्ट करा.
क) प्राथमिक साधनांचे प्रकार सांगा.
ड) पुणे अभिलेखागाराचे महत्व सांगा.
- प्र.2)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही एक) [10]
- अ) इतिहासाच्या विविध व्याख्या सांगून स्वरूप सांगा.
ब) इतिहास व भूगोल यांच्यातील सहसंबंध स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 400 शब्दांत लिहा. (कोणतेही एक) [20]
- अ) इतिहास लेखनातील विविध प्रवाहांचे विवेचन करा.
ब) टी. एस. शोजवलकर यांचे मराठ्यांच्या इतिहास लेखनातील योगदान सविस्तर सांगा.
- प्र.4)** खालील पैकी कोणत्याही दोन टीपा लिहा. [10]
- अ) आधुनिकता
ब) भारत इतिहास संशोधन मंडळ
क) वि.का. राजवाडे
ड) दामोदर धर्मानंद कोसंबी

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 8

P3631

[6041]-808

T.Y. B.A.

GEOGRAPHY

**Gg - 320 : Agricultural Geography
(2013 Pattern) (Special Paper - III) (3208)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use of map stencils is allowed.*
- 4) *Draw neat diagram wherever necessary.*

Q1) Answer the following questions in about 20 words each. (Any ten) **[20]**

- i) Name any two approaches in Agricultural Geography.
- ii) What is Agricultural Geography?
- iii) What is land fragmentation?
- iv) Write two demerits of use of chemical fertilizers.
- v) Write two subtypes of subsistence agriculture.
- vi) State two characteristics of subsistence farming.
- vii) Give examples of any four perishable agricultural commodities.
- viii) State any two economic problems facing Indian agriculture.
- ix) State any two merits of drip irrigation.
- x) Write two demerits of canal irrigation.
- xi) What is a watershed?
- xii) Write the definition of rainfed agriculture.
- xiii) What is white revolution?
- xiv) What is Wasteland Management?

P.T.O.

Q2) Write notes on the following questions in about 50 words each. (Any two)[10]

- a) Irrigation and Agricultural Development
- b) Characteristics of Agriculture in Dry Regions
- c) Well irrigation
- d) Pest & weed Management

Q3) Answer the following questions in about 150 words each. (Any two) [20]

- a) Explain the importance of agriculture in Indian economy.
- b) Explain the characteristics of Intensive Subsistent Farming.
- c) State the merits and limitations of sprinkler irrigation.
- d) Mention the salient features of poultry farming.

Q4) Answer the following questions in about 300 words each. (Any two) [30]

- a) Explain the nature and scope of Agricultural geography.
- b) Describe the physical and economic determinants of agriculture.
- c) Describe in detail the various methods of watershed management.
- d) Explain the importance of organic farming in the context of ecological conservation.

Total No. of Questions : 4]

P3631

[6041]-808

T.Y. B.A.

GEOGRAPHY

**Gg - 320 : Agricultural Geography
(2013 Pattern) (Special Paper - III) (3208)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 80

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
  - 4) आवश्यक तेथे सूबक आकृत्या काढा.

प्र.1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी उत्तरे सुमारे 20 शब्दात लिहा. (कोणतेही दहा)

[20]

- i) कृषी भूगोलातील कोणत्याही दोन अभ्यासपद्धतीची नावे सांगा.
- ii) कृषी भूगोल म्हणजे काय ?
- iii) जमीन तुकडीकरण म्हणजे काय ?
- iv) रासायनिक खत वापराचे दोन तोटे लिहा.
- v) निर्वाही शेतीचे दोन उपप्रकार लिहा.
- vi) उदरनिर्वाही शेतीचे दोन वैशिष्ट्ये सांगा.
- vii) कोणत्याही चार नाशवंत कृषीमालाची उदाहरणे द्या.
- viii) भारतीय शेती समोरील कोणत्याही दोन आर्थिक समस्या सांगा.
- ix) ठिबकसिंचनाचे कोणतेही दोन फायदे सांगा.
- x) कालवा जलसिंचनाचे दोन तोटे लिहा.
- xi) पाणलोटक्षेत्र म्हणजे काय ?
- xii) जिरायती शेतीची व्याख्या लिहा.
- xiii) धवलक्रांती म्हणजे काय ?
- xiv) ओसाड भूमी व्यवस्थापन म्हणजे काय ?

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे 50 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन)

[10]

- अ) जलसिंचन व शेती विकास
- ब) कोरड्या प्रदेशातील शेतीचे वैशिष्ट्ये
- क) विहीर जलसिंचन
- ड) कीड व तण व्यवस्थापन

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे 150 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) भारतीय अर्थव्यवस्थेत कृषीचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) सधन निर्वाही शेतीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- क) तुषार सिंचनाचे फायदे व मर्यादा सांगा.
- ड) कुक्कुटपालन व्यवसायाची ठळक वैशिष्ट्ये सांगा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे 300 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन)

[30]

- अ) कृषी भूगोलाचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) शेतीवर परिणाम करणारे प्राकृतिक व आर्थिक घटक स्पष्ट करा.
- क) पाणलोट क्षेत्र व्यवस्थापनाच्या विविध पद्धतीचे सविस्तर वर्णन करा.
- ड) सेंद्रिय शेतीचे परिस्थितिकी संवर्धन संदर्भात महत्त्व स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

P3631

[6041]-808

T.Y. B.A.

GEOGRAPHY

**Gg - 320 : Population and Settlement Georaphy
(2013 Pattern) (Special Paper - III) (3208)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.*
- 4) *Use of map stencils is allowed.*

Q1) Answer the following questions in about 20 words each (any ten) **[20]**

- i) What is Census?
- ii) What is National Sample Survey?
- iii) Write the formula of Population Density?
- iv) State any two economic factors affecting on population disribution.
- v) What is population sex ratio?
- vi) What is death rate?
- vii) What is brain drain?
- viii) What is India's Family Welfare Programme?
- ix) Write types of Settlement Geography.
- x) State any two geographical factors affecting on settlement.
- xi) Write any two characteristics of Settlement Geography.
- xii) State any two economical factors affecting on settlement growth.
- xiii) What is Urbanization?
- xiv) What is "Central Business District" (CBD)?
- xv) What is Double nucleated settlement?

Q2) Answer the following questions in about 50 words each (any two) [10]

- a) Population growth
- b) Family Welfare Programme in India
- c) Patterns of settlement
- d) Smart city

Q3) Answer the following questions in about 150 words each (any two) [20]

- a) Explain the trend of population growth.
- b) Describe in detail India's Population Policy.
- c) Explain the socio-economic factors affecting on settlement.
- d) Define centrality and city region.

Q4) Answer the following questions in about 300 words each (any two) [30]

- a) Define Population Geography and explain the nature and scope of Population Geography.
- b) Explain and critically examine Demographic Transition Theory.
- c) Define Settlement Geography and explain the nature and scope of Settlement Geography.
- d) Explain the factors affecting on the growth and distribution of settlements.

Total No. of Questions : 4]

P3631

[6041]-808

T.Y. B.A.

GEOGRAPHY

**Gg - 320 : Population and Settlement Georaphy
(2013 Pattern) (Special Paper - III) (3208)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 80

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) आवश्यक तेथे सूबक आकृत्या व आराखडे काढा.
  - 4) नकाशा स्टॅन्सिलस वापरण्यास परवानगी आहे.

प्र.1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी सुमारे 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा)

[20]

- i) जनगणना म्हणजे काय ?
- ii) राष्ट्रीय नमुना सर्वेक्षण म्हणजे काय ?
- iii) लोकसंख्या घनतेचे सूत्र लिहा.
- iv) लोकसंख्या वितरणावर परिणाम करणारे कोणतेही दोन आर्थिक घटक लिहा.
- v) लोकसंख्येचे लिंग गुणोत्तर म्हणजे काय ?
- vi) मर्त्यता दर म्हणजे काय ?
- vii) बुद्धिवंतांचे स्थलांतर म्हणजे काय ?
- viii) भारताचा कुटुंब कल्याण कार्यक्रम म्हणजे काय ?
- ix) वस्ती भूगोलाचे प्रकार लिहा.
- x) वस्तीवर परिणाम करणारे कोणतेही दोन भौगोलिक घटक लिहा.
- xi) वस्ती भूगोलाची कोणतेही दोन वैशिष्ट्ये लिहा.
- xii) वस्तीच्या वाढीवर परिणाम करणारे कोणतेही दोन आर्थिक घटक लिहा.
- xiii) नागरीकरण म्हणजे काय ?
- xiv) केंद्रीय व्यवहार विभाग (CBD) म्हणजे काय ?
- xv) द्विकेंद्रीत वस्त्या म्हणजे काय ?

प्र.2) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी सुमारे 50 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[10]

- अ) लोकसंख्या वाढ.
- ब) भारतातील कुटुंब कल्याण कार्यक्रम.
- क) वस्तीचे आकृतीबंध.
- ड) सुनियोजित (Smart city) शहरे.

प्र.3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी सुमारे 150 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) भारतीय लोकसंख्या वाढीचा कल स्पष्ट करा.
- ब) भारताचे लोकसंख्याविषयक धोरण स्पष्ट करा.
- क) वस्त्यांच्या स्थानिकीकरणावर परिणाम करणारे आर्थिक व सामाजिक घटक लिहा.
- ड) “केंद्रीकरण” आणि “नागरिक क्षेत्र” स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी सुमारे 300 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[30]

- अ) लोकसंख्या भूगोल म्हणजे काय? लोकसंख्या भूगोलाचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) “लोकसंख्या संक्रमण सिद्धांत” स्पष्ट करून टीकात्मक परीक्षण करा.
- क) वस्ती भूगोल म्हणजे काय? वस्ती भूगोलाचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ड) वस्त्यांच्या वाढ वितरणावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P3251

[6041]-809

T.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

**Scientific Research and Experimental Psychology
(2013 Pattern) (3228) (Special Paper - III)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are Compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (Any Four) **[20]**

- a) Differentiate Pure Vs Applied research.
- b) State the criterion of hypothesis.
- c) What is sampling?
- d) What is Psychophysics?
- e) State the nature of attention.
- f) What is thinking process?

Q2) Answer the following questions in 200 words each (Any Two) **[20]**

- a) What is scientific research? Explain goals of scientific research.
- b) Define variable. Discuss various types of variables.
- c) Illustrate, how absolute threshold (A.L.) measure by methods of limit.
- d) What is problem solving? Explain nature and types of problem solving.

Q3) Answer the following questions in 400 words (Any One) **[20]**

- a) Define learning. Explain types of learning.
- b) What is sampling? Explain non probability sampling.

Q4) Write short notes on (Any Four) **[20]**

- a) Experimental approach.
- b) Operational definition.
- c) Quota sampling.
- d) Errors in Psychophysics
- e) Heuristics
- f) Perception

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

P3251

[6041]-809

T.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

Scientific Research and Experimental Psychology

(2013 Pattern) (3228) (Special Paper - III)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 80

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्र.1)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही चार) [20]
- अ) शास्त्रीय विरूद्ध उपयोजित संशोधनातील फरक सांगा.
  - ब) अभ्युपगमाचे निकष सांगा.
  - क) नमुना चयन म्हणजे काय?
  - ड) मनोभौतिकी म्हणजे काय?
  - इ) अवधानाचे स्वरूप सांगा.
  - फ) विचार प्रक्रिया म्हणजे काय?
- प्र.2)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) [20]
- अ) शास्त्रीय संशोधन म्हणजे काय? शास्त्रीय संशोधनाची ध्येये स्पष्ट करा.
  - ब) परिवर्तनाची व्याख्या द्या. परिवर्तनाच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा.
  - क) मर्यादा पद्धतीने निरपेक्ष सीमा मूल्याचे मापन कसे केले जाते ते सोदाहरण स्पष्ट करा.
  - ड) समस्या परिहार म्हणजे काय? समस्या परिहाराचे स्वरूप आणि प्रकार स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा. [20]
- अ) अध्ययनाची व्याख्या द्या. अध्ययनाचे प्रकार स्पष्ट करा.
  - ब) नमुना चयन म्हणजे काय? असंभाव्य नमुना चयन स्पष्ट करा.
- प्र.4)** थोडक्यात टीपा लिहा. (कोणतेही चार) [20]
- अ) प्रायोगिक दृष्टीकोन
  - ब) संक्रियात्मक व्याख्या
  - क) नियतांश नमुना चयन
  - ड) मनोभौतिकीतील प्रमाद
  - इ) नवगामी विचार
  - फ) संवेदन

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P3252

[Total No. of Pages : 2

[6041]-810
T.Y. B.A. (Regular & External)
ENGLISH (Optional)
Appreciating Novel (Special Paper - III)
(2013 Pattern) (3338)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Text Prescribed:-

- 1) **Animal Farm - George Orwell**
- 2) **The Old Man and the Sea - Ernest Hemingway**
- 3) **The Guide - R.K. Narayan.**

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any four of the following: [16]

- a) Explain significance of the narration in a novel.
- b) Describe the characteristics of Round character in a novel.
- c) Explain the term 'epistolary novel' with suitable examples.
- d) Consider point of View as an element of novel.
- e) How does Psychological novel study the human nature.
- f) Distinguish between history and historical novel.

Q2) Answer any one of the following: [16]

- a) Write a note on the plot-construction of the novel 'Animal Farm'.
- b) Compare and contrast the characters of Napoleon and Snowball.

Q3) Answer Any Two of the following: [16]

- a) Explain 'The Old Man and the Sea' as a tragic novel.
- b) Attempt a character sketch of Santiago.
- c) Explain briefly the Biblical influences and symbolism in 'The Old Man and the Sea'.

P.T.O.

Q4) Answer any two of the following: [16]

- a) How does R.K. Narayan portray the contemporary society in 'The Guide'?
- b) What elements of transformation are reflected in 'The Guide'?
- c) Attempt a character sketch of Rosie in 'The Guide'.

Q5) Answer any Four of the following: [16]

- a) Write a note on the conflict between tradition and modernity in 'The Guide'.
- b) Write a note on Raju-Rosie relationship.
- c) Discuss humour and irony in 'Animal Farm'.
- d) Explain the ending of the novel 'Animal Farm'.
- e) Explain the crucifixion imagery in 'The Old Man and the Sea'.
- f) Analyse how Santiago tries to defy his defeat in 'The Old Man and the Sea'.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P3253

[6041]-811

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

**3378 : Social Research Methods
(2013 Pattern) (Special Paper - III)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are Compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each. (Any Four) **[20]**

- a) Explain the meaning of sampling.
- b) What is median?
- c) Explain the feminist approach.
- d) Write the meaning of Random sampling.
- e) State the meaning of survey method.
- f) What is mode?

Q2) Answer the following questions in 200 words each. (any two) **[20]**

- a) Explain the importance of positivist approach in social research.
- b) Elaborate the types of sampling.
- c) Write the characteristics of Hypothesis.
- d) State the importance of report writing in social research.

Q3) Answer the following questions in 400 words. (any one) **[20]**

- a) What is social research? Explain the significance of social research.
- b) Describe the merits and demerits of observation method.

P.T.O.

Q4) Write short notes on (Any Four)

[20]

- a) Ideal Hypothesis
- b) Meaning of case study method
- c) Participatory observation
- d) Mean
- e) Histogram
- f) Ethics in social research

Total No. of Questions : 4]

P3253

[6041]-811

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

**3378 : Social Research Methods
(2013 Pattern) (Special Paper - III)
(मराठी रूपांतर)**

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिक पहावी.
-

प्र.1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) नमुना निवडीचा अर्थ स्पष्ट करा.
- ब) मध्यगा म्हणजे काय?
- क) स्त्रीवादी दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
- ड) यादृच्छिक नमुना निवडीचा अर्थ लिहा.
- इ) सर्वेक्षण पध्दतीचा अर्थ सांगा.
- फ) बहुलक म्हणजे काय?

प्र.2) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) सामाजिक संशोधनात प्रत्यक्षवादी दृष्टीकोनाचे महत्व स्पष्ट करा.
- ब) नमुना निवडीचे प्रकार विशद करा.
- क) सिध्दांत कल्पेनची वैशिष्ट्ये लिहा.
- ड) सामाजिक संशोधनात अहवाल लेखनाचे महत्व सांगा.

प्र.3) खालील प्रश्नाचे 400 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक)

[20]

- अ) सामाजिक संशोधन म्हणजे काय? सामाजिक संशोधनाचे महत्व स्पष्ट करा.
- ब) निरीक्षण पध्दतीच्या गुण-दोषाचे वर्णन करा.

प्र.4) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) आदर्श गृहीतकृत्य
- ब) व्यष्टी अध्ययन पध्दतीचा अर्थ
- क) सहभागी निरीक्षण
- ड) मध्यमान
- इ) स्तंभालेख
- फ) सामाजिक संशोधनातील नैतिकता

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P3254

[6041]-812

T.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

3448 : Administrative Thinkers

(2013 Pattern) (Special Paper - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are Compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each. (Any Four) **[20]**

- a) Explain the Herbert Simon's views on Administration.
- b) Explain the Nehru's views on socialism.
- c) Explain Rigg's ecological Approach.
- d) State Taylor's principles of scientific management.
- e) State Weber's view on Legitimacy.
- f) Explain the concept of Kautilya's 'Rajdharm'.

Q2) Answer the following questions in 200 words each. (Any Two) **[20]**

- a) State Woodrow Wilson's views on Administration.
- b) State Chester Bernard's Theory of Authority.
- c) State Herbert Simmon's views on decision making model.
- d) State Rigg's views on sala Model.

P.T.O.

Q3) Answer any one of following questions in 400 words each. **[20]**

- a) State Weber's model of Bureaucracy.
- b) State Nehru's contribution to development of socialism and Administration.

Q4) Write the short notes on (Any Four) **[20]**

- a) Kautilya machinery of Administration.
- b) Human Relative concept of Bernard.
- c) P. Nehru's views on Decentralization.
- d) Max Weber's views on Legitimacy.
- e) Chester Bernard's views on communication.
- f) Nehru's views on Bureaucracy.

Total No. of Questions : 4]

P3254

[6041]-812

T.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

3448 : Administrative Thinkers

(2013 Pattern) (Special Paper - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिक पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) हर्बर्ट सायमनचे प्रशासनासंबंधी विचार स्पष्ट करा.
- ब) नेहरूंची समाजवाद विषयीचे मते स्पष्ट करा.
- क) रिगजचा वातावरणात्मक दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
- ड) टेलरची शास्त्रीय व्यवस्थापनाची तत्वे सांगा.
- इ) वेबरची अधिमान्यते संबंधी विचार सांगा.
- फ) कौटिल्याचा राजधर्म सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्र.2) खालीलपैकी प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) वुड्रो विल्सनची प्रशासनासंबंधी विचार स्पष्ट करा.
- ब) चेस्टर बर्नार्डचा अधिसत्तेचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- क) सायमनचे निर्णय प्रक्रिया प्रारूपा बाबतची मते स्पष्ट करा.
- ड) रिगजचे साला नमुना संबंधीचे विचार स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तरे 400 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) वैबरचे नोकरशाहीचे प्रारूप स्पष्ट करा.
- ब) नेहरूंचे समाजवाद आणि प्रशासन यांच्या विकासातील योगदान स्पष्ट करा.

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) कौटिल्याची प्रशासकीय यंत्रणा.
- ब) बर्नार्डची मानवीय संबंध विचार धारा.
- क) पं. नेहरूंचे विकेंद्रीकरणाबाबतचे विचार.
- ड) मॅक्स वेबरची अधिमान्यता ही संकल्पना.
- इ) चेस्टर बर्नार्डचे संसूचना संबंधीचे विचार.
- फ) पं. नेहरूंचे नोकरशाही विषयक दृष्टीकोन.

ॐॐ ॐॐ

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P3255

[6041]-813

[Total No. of Pages : 2

T.Y.B.A.

MARATHI (मराठी)

**3029 : भाषाविज्ञान- वर्णनात्मक आणि ऐतिहासिक
(2013 Pattern) (Special Paper - IV)**

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांपर्यंत लिहा.

[20]

- i) वाक्य म्हणजे काय?
- ii) वाक्याचे उद्दिष्ट काय असते?
- iii) वाक्याचे घटक लिहा.
- iv) अर्थाची व्याख्या लिहा.
- v) शब्दार्थ कशाच्या संदर्भात ठरतो?
- vi) कृतीचा निर्देश करणाऱ्या क्रियापदाची नावे लिहा.
- vii) शब्दांना अर्थ प्राप्त कशाच्या संदर्भात होतो?
- viii) सर विल्यम जोन्स यांनी कोणते विधान केले?
- ix) भाषेचे पुनर्रचन करव्याच्या दोन पद्धती कोणत्या?
- x) भाषेत ध्वनिपरिवर्तने कशामुळे घडून येतात?
- xi) मराठीचे कालिक भेद लिहा.
- xii) होर्नलॅ यांनी कोणता सिद्धांत मांडला?
- xiii) वैद्य-गुणे वाद कशासाठी प्रसिद्ध आहे?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांपर्यंत लिहा.

[10]

- i) वाक्य, शब्द आणि रूपिम यातील परस्पर संबंध स्पष्ट करा.
- ii) घटक विश्लेषणाविषयी माहिती द्या.
- iii) भारतात प्रामुख्याने कोणत्या चार भाषाकुलातील भाषा बोलल्या जातात?
- iv) कालिक भेद निर्माण होण्याची कारणे कोणती?

P.T.O.

प्र.3) खालीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर 150 शब्दांपर्यंत लिहा.

[20]

अ) भाषेची विविध लक्षणे कोणती ते स्पष्ट करा.

किंवा

स्वनिम निश्चितीची तत्त्वे (तंत्र) स्पष्ट करा.

ब) भाषाकुल कल्पनेची आवश्यकता स्पष्ट करून मूलभाषेचे पुनर्रचन कसे केले जाते ते सांगा.

किंवा

वाक्यातील अतिरिक्त संघटकाचा परिचय करून द्या.

प्र.4) खालीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा.

[30]

अ) भाषा म्हणजे काय? ते सांगून भाषेचे विविध कार्य स्पष्ट करा.

किंवा

रूपिका-रूपिम-रूपिकांतर यांच्यातील परस्परसंबंध सोदाहरण स्पष्ट करा.

ब) मराठी भाषेची पूर्वपीठिका स्पष्ट करा.

किंवा

अर्थ म्हणजे काय ते सांगून अर्थाचे प्रकार स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P3256

[6041]-814

T.Y.B.A.

HINDI (हिंदी)

3099 : काव्यशास्त्र

(2013 Pattern) (Special Paper - 4)

[Total No. of Pages : 2

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 80

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं।
-

प्र.1) निम्नलिखित में से किन्हीं दस प्रश्नों के उत्तर एक-एक वाक्य में लिखिए।

[10]

- i) कहानी के दो तत्त्व लिखिए।
- ii) नाटक किसे कहते हैं?
- iii) वीर रस का स्थायी भाव क्या है?
- iv) नाट्यशास्त्र किसकी रचना है?
- v) गद्य के भेद लिखिए।
- vi) आलोचना किसे कहते हैं?
- vii) श्रव्य काव्य किसे कहते हैं?
- viii) निबंध की परिभाषा लिखिए।
- ix) उपन्यास के दो तत्त्व लिखिए।
- x) करुण रस का स्थायी भाव क्या है?
- xi) श्रृंगार रस का स्थायी भाव क्या है?

प्र.2) निम्नलिखित में से किन्हीं दस प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए :

[20]

- i) काव्य की कोई एक परिभाषा लिखिए।
- ii) अतिशयोक्ति अलंकार किसे कहते हैं?
- iii) अलंकारों के भेद बताइए।
- iv) काव्य के दो हेतु बताइए।
- v) अभिधा किसे कहते हैं?
- vi) एकांकी के दो तत्त्व लिखिए।

- vii) छंद के भेद लिखिए।
- viii) आलोचक के दो गुण लिखिए।
- ix) उपन्यास के दो तत्त्व लिखिए।
- x) नाटक के दो तत्त्व लिखिए।
- xi) निबंध के दो तत्त्व लिखिए।
- xii) रस के दो प्रकारों के नाम लिखिए।

प्र.3) निम्नलिखित में से किन्हीं दो छंदों के लक्षण बताकर सोदाहरण स्पष्ट कीजिए:

[10]

- i) दोहा
- ii) चौपाई
- iii) शिखरिणी
- iv) दुर्मिल सवैया

प्र.4) निम्नलिखित में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए:

[20]

- i) अभिधा शब्द शक्ति का परिचय दीजिए।
- ii) काव्य में कल्पना तत्त्व का विवेचन कीजिए।
- iii) रेडियो नाटक का परिचय दीजिए।
- iv) श्रंगार रस का परिचय दीजिए।
- v) उपन्यास के दो तत्त्वों का विवेचन कीजिए।
- vi) कहानी के दो तत्त्वों को स्पष्ट कीजिए।

प्र.5) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए।

[20]

- i) काव्य का स्वरूप स्पष्ट करते हुए काव्य की विभिन्न परिभाषाओं को लिखिए।
- ii) नाटक के तत्त्वों को स्पष्ट कीजिए।
- iii) रस की परिभाषा देते हुए रस के अंगों को स्पष्ट कीजिए।
- iv) उपन्यास की परिभाषा देते हुए उपन्यास के तत्त्वों को लिखिए।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 8

P3898

[6041]-815

T.Y. B.A.

ECONOMICS

Public Finance

(2013 Pattern) (Special Paper - IV) (3159)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any four): **[20]**

- a) What is public finance? Explain the scope of public finance.
- b) What are the limitations of Direct tax?
- c) Explain the methods of Repayment of public debt.
- d) Write the types of Budget.
- e) Discuss the objective of fiscal policy.
- f) Discuss the Role of finance commission in federal finance system.

Q2) Answer the following questions in 200 words each. (any two) : **[20]**

- a) What is public Debt? Explain the importance of public debt.
- b) Explain the sources of public Revenue.
- c) Write Effects of Deficit financing.
- d) What is fiscal policy? Explain the role of fiscal policy in Developing countries.

Q3) Answer the following questions in 400 words. (any One) : **[20]**

- a) What is public expenditure and explain the causes of growth in public expenditure.
- b) Explain the preparation, Presentation and Execution of Indian central Budget.

Q4) Write Short Notes (any four): **[20]**

- a) Importance of public finance.
- b) Principle of maximum social advantage.
- c) Deficit financing.
- d) Recommendation of 14th finance commission.
- e) Gender Budget.
- f) Impact of tax.

Total No. of Questions : 4]

P3898

[6041]-815

T.Y. B.A.

ECONOMICS

Public Finance

(2013 Pattern) (Special Paper - IV) (3159)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नापत्रिका पहावी.
-

प्र.1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) सार्वजनिक आयव्यय म्हणजे काय? सार्वजनिक आयव्ययाची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) प्रत्यक्ष कराच्या मर्यादा कोणत्या आहेत ते सांगा.
- क) सार्वजनिक कर्जाच्या परतफेडीच्या पद्धती स्पष्ट करा.
- ड) अंदाजपत्रकाचे प्रकार सांगा.
- इ) राजकोषीय धोरणाच्या उद्दिष्टांवर चर्चा करा.
- फ) केंद्रिय (संघीय) वित्त व्यवस्थेत वित्त आयोगाच्या भूमिकेवर चर्चा करा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) सार्वजनिक कर्ज म्हणजे काय? सार्वजनिक कर्जाचे महत्व स्पष्ट करा.
- ब) सार्वजनिक महसुलाचे स्रोत स्पष्ट करा.
- क) तुटीच्या अर्थभरण्याचे परिणाम लिहा.
- ड) राजकोषीय धोरण म्हणजे काय? राजकोषीय धोरणाची विकसनशील देशातील भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 400 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक)

[20]

- अ) सार्वजनिक खर्च म्हणजे काय? सार्वजनिक खर्च वाढीची कारणे स्पष्ट करा.
- ब) भारतातील केंद्रीय अंदाजपत्रकाची तयारी सादरीकरण आणि अंमलबजावणी स्पष्ट करा.

प्र.4) संक्षिप्त टीपा लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) सार्वजनिक आयव्ययाचे महत्त्व
- ब) महत्तम सामाजिक लाभाचे तत्व
- क) तुटीचा अर्थभरणा
- ड) चौदाव्या वित्त आयोगाच्या शिफारशी
- इ) लिंगाधारित अंदाजपत्रक
- फ) कराघात

Total No. of Questions : 4]

P3898

[6041]-815

T.Y. B.A.

ECONOMICS

**CS - 4 : Elementary Quantitative Technique
(2013 Pattern) (Special Paper - IV) (3159)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use of calculator is allowed.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (Any Four) **[20]**

- a) Explain the functions of statistics.
- b) Explain the merits of mean.
- c) Explain the significance of correlation.
- d) Find simple interest on ₹ 20,000 for 4 years at 8% p.a. rate of interest.
- e) Explain the chi-square Test.
- f) Find the median in simple series from the following data.
'x' 10, 15, 20, 18, 20, 40, 30.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (any Two) **[20]**

- a) What is the sampling? Explain the types of sampling methods.
- b) Define correlation. Explain the types of correlation.
- c) Find the median in continuous method from the following data.
'x' 110-120, 120-130, 130-140, 140-150, 150-160, 160-170, 170-180, 180-190
'F' 5   8   10   12   15   10   7   6
- d) Define index. Explain the methods of construction of Index number.

Q3) Answer any one of the following questions in 400 words. **[20]**

- a) What is the statistics? Explain the scope & importance of statistics.
- b) Calculate the mode from the following data.

‘x’ 10-20, 20-30, 30-40, 40-50, 50-60, 60-70, 70-80.

‘F’ 5 8 12 15 10 6 3

Q4) Write Short notes on (Any Four) **[20]**

- a) Primary data
- b) Two-way Tabulation
- c) Merits of mode
- d) Formulation Hypothesis
- e) Tabulation
- f) Merits of mean deviation

Total No. of Questions : 4]

P3898

[6041]-815

T.Y. B.A.

ECONOMICS

**CS - 4 : Elementary Quantitative Technique
(2013 Pattern) (Special Paper - IV) (3159)
(मराठी रूपांतर)**

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) गणकयंत्राचा वापर करण्यास परवानगी आहे.
  - 4) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) संख्याशास्त्राची कार्ये स्पष्ट करा.
- ब) माध्यमानाचे गुण स्पष्ट करा.
- क) सहसंबंधाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ड) द.सा.द.शे. 8% दराने रू. 20,000 मुद्दलाचे 4 वर्षांचे सरळव्याज करा.
- इ) ची - स्क्वायर चाचणी स्पष्ट करा.
- फ) खालील पदमालेच्या आधारे साध्या पद्धतीने मध्यका काढा.
'x' 10, 15, 20, 18, 20, 40, 30

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) नमुना म्हणजे काय? नमुना निवडीचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) सहसंबंधाची व्याख्या द्या. सहसंबंधाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- क) खालील माहितीच्या आधारे संतत पदमालेतील मध्यका काढा.
'x' 110-120, 120-130, 130-140, 140-150, 150-160, 160-170, 170-180, 180-190
'F' 5   8   10   12   15   10   7   6
- ड) निर्देशांकाची व्याख्या द्या. निर्देशांक तयार करण्याच्या पद्धती स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[20]

- अ) संख्याशास्त्र म्हणजे काय? संख्याशास्त्राची व्याप्ती आणि महत्त्व स्पष्ट करा.
ब) खालील माहितीच्या आधारे बहुलक काढा.

'x' 10-20, 20-30, 30-40, 40-50, 50-60, 60-70, 70-80

'F' 5 8 12 15 10 6 3

प्र.4) थोडक्यात टीपा लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) प्राथमिक तथ्य
ब) द्वि-मार्गी सादणीयन
क) बहुलकाचे गुण
ड) गृहितकृत्याचे (परिकल्पना) सुत्रीकरण
इ) सारणीयन
फ) मध्य विचलनाचे गुण

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P3257

[6041]-816

T.Y.B.A.

POLITICS

International Politics

(2013 Pattern) (Special Paper - IV) (3169)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any four questions (In 100 words) **[20]**

- a) Mention the types of disarmament.
- b) State regional security.
- c) Describe challenges before terrorism.
- d) Mention the method of balance of power.
- e) State the changing nature of national power.
- f) Mention the functions of diplomats.

Q2) Attempt any two questions (in 200 word each) **[20]**

- a) Explain the meaning and nature of international politics.
- b) Give the meaning of the term 'collective security' and explain various elements of collective security.
- c) Define the term 'diplomacy' Discuss various types of diplomacy.
- d) Elaborate the contribution of U.N in the protection of Human rights.

Q3) Attempt any one question in 400 word. **[20]**

- a) Write the meaning and need of the term 'Disarmament' discuss various challenges before disarmament.
- b) Discuss the techniques and features of balance of power.

Q4) Write short notes on any four. **[20]**

- a) Challenges before diplomacy.
- b) Impotence of collective security.
- c) Idealist theory of international politics.
- d) Method of measurement of national power.
- e) C.T.B.T.
- f) Consequences of terrorism.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

P3257

[6041]-816

T.Y.B.A.

POLITICS

International Politics

(2013 Pattern) (Special Paper - IV) (3169)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी 100 शब्दात) [20]

- अ) निःस्त्रीकरणाचे प्रकार नमुद करा.
ब) 'प्रादेशिक सुरक्षितता' संकल्पना स्पष्ट करा.
क) दहशतवादाचे आव्हान वर्णन करा.
ड) सत्ता संतुलनाच्या पद्धती नमुद करा.
इ) राष्ट्रीय सत्तेचे बदलते स्वरूप लिहा.
फ) राजनयाची कार्ये स्पष्ट करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी 200 शब्दात) [20]

- अ) आंतरराष्ट्रीय राजकारणाचा अर्थ आणि स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) सामूहिक सुरक्षितता संकल्पनेचा अर्थ लिहा. व सामूहिक सुरक्षिततेचे विविध घटक स्पष्ट करा.
क) राजनय संकल्पनेची व्याख्या द्या. राजनयाच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा.
ड) मानवी हक्कांच्या संदर्भात युनोचे योगदान स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणतेही एक प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी 400 शब्दात) [20]

- अ) निःशस्त्रीकरणाचा अर्थ व गरज सांगून निःशस्त्रीकरण पुढील आव्हानांची चर्चा करा.
ब) सत्ता संतुलनाच्या तंत्रे आणि वैशिष्ट्ये यावर चर्चा करा.

प्र.4) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]

- अ) राजनयापुढील आव्हाने
ब) सामूहिक सुरक्षिततेचे महत्त्व
क) आंतरराष्ट्रीय राजकारणातील आदर्शवादी सिद्धांत
ड) राष्ट्रीय सत्ता मूल्यमापनाच्या पद्धती
इ) अणुचाचणी बंदी करार (C.T.B.T.)
फ) दहशतवादाचे परिणाम

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 8

P3899

[6041]-817

T.Y. B.A.

HISTORY

**History of Asia in 20th Century : 1914 - 1992
(2013 Pattern) (Special Paper - IV) (Theory) (3179)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any four): **[20]**

- a) Explain the concept of communism.
- b) Mandate System.
- c) Write a note on Balfour declaration.
- d) Long march.
- e) State the six principles of Kemal Pasha.
- f) Philosophy of Dr. Sun-Yat-Seh.

Q2) Answer the following questions in 200 words each. (any two) : **[20]**

- a) Explain Japan's role in world war I
- b) Discuss the role of General Nasser in the modernization of Egypt.
- c) Explain the impacts of Iran-Iraq war.
- d) Take a review of the 1956 Suez Crisis.

P.T.O.

Q3) Answer any one of the following question in 400 words each. **[20]**

- a) Discuss the contribution of Dr.sun-Yat-Sen in china.
- b) Explain the role of Rezashah pahlavi in modernization of Iran.

Q4) Write Short Notes on (any four): **[20]**

- a) Third world
- b) Atlantic charter
- c) Welfare Dictatorship
- d) Oil Diplomacy
- e) White paper
- f) ASIAN

Total No. of Questions : 4]

P3899

[6041]-817

T.Y. B.A.

HISTORY

History of Asia in 20th Century : 1914 - 1992
(2013 Pattern) (Special Paper - IV) (Theory) (3179)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्र.1) पुढील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) साम्यवाद संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) मॅंडेट सिस्टीम
- क) बाल्फोर जाहिरनाम्याविषयी माहिती लिहा.
- ड) प्रदिर्घ कूच
- इ) केमाल पाशाची सहा तत्त्व सांगा.
- फ) डॉ. सन-यत्-सेनचे तत्त्वज्ञान.

प्र.2) पुढील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) पहिल्या महायुद्धातील जपानची भूमिका स्पष्ट करा.
- ब) इजिप्तच्या आधुनिकीकरणातील जनरल नासेरच्या भूमिकेची चर्चा करा.
- क) इराण-इराक युद्धाचे परिणाम स्पष्ट करा.
- ड) 1956 च्या सुएझ पेचप्रसंगाचा आढावा घ्या.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) चीनमधील डॉ.सन-येत-सेनच्या योगदानाची चर्चा करा.
- ब) इराणच्या आधुनिकीकरणातील रेझा शहा पहलवीची भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.4) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]

- अ) तिसरे जग
- ब) अटलांटिक सनद
- क) कल्याणकारी हुकूमशाही
- ड) तेलाचे राजकारण
- इ) श्वेतपत्रिका
- फ) आशियान

Total No. of Questions : 4]

P3899

[6041]-817

T.Y. B.A.

HISTORY

History of U.S.A. (1914 - 1992)

(2013 Pattern) (Special Paper - IV) (Theory) (3179)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (Any Four) **[20]**

- a) Explain America's policy of non-intervention.
- b) Explain in brief 'New Deal' programme.
- c) Briefly describe the civil rights movement.
- d) Write briefly about 'Eisenhower Theory.
- e) Briefly describe the industrial progress of America.
- f) Provide information about 'Good Neighbor policy'.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (any Two) **[20]**

- a) Explain the women's right movement in America.
- b) State the causes of the Great Depression of 1929.
- c) Explain America's policy on globalization, privatization and liberalization.
- d) Write information about korean crisis.

Q3) Answer any one of the following question in 400 words.

[20]

- a) Discuss the role of America in world war II.
- b) Discuss about Cuban Crisis.

Q4) Write Short notes (Any Four)

[20]

- a) Bipolar world
- b) Paris peace conference - 1919
- c) Disintegration of soviet Russia
- d) Cold war - concept
- e) India - U.S.A. relation
- f) NATO

Total No. of Questions : 4]

P3899

[6041]-817

T.Y. B.A.

HISTORY

History of U.S.A. (1914 - 1992)

(2013 Pattern) (Special Paper - IV) (Theory) (3179)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्र.1) पुढील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) अमेरिकेचे अहस्तक्षेपाचे धोरण सांगा.
- ब) 'न्यु डील' उपक्रम थोडक्यात सांगा.
- क) 'नागरी हक्क चळवळ' थोडक्यात माहिती द्या.
- ड) 'आयसेनहावर सिद्धांत' बदल माहिती द्या.
- इ) अमेरिकेची औद्योगिक प्रगती थोडक्यात मांडा.
- फ) 'गुड नेबर' धोरणाविषयी माहिती द्या.

प्र.2) पुढील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन)

[20]

- अ) अमेरिकेतील स्त्री हक्क चळवळ स्पष्ट करा.
- ब) 1929 च्या जागतिक महामंदीची कारणे सांगा.
- क) जागतिकीकरण, खाजगीकरण व उदारीकरण विषयी अमेरिकेचे धोरण स्पष्ट करा.
- ड) कोरियन संघर्षाविषयी माहिती लिहा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) दुसऱ्या महायुद्धातील अमेरिकेच्या भूमिकेची चर्चा करा.
- ब) क्युबा संघर्षाविषयी चर्चा करा.

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) व्दिध्रुवीय जग संकल्पना
- ब) पॅरिस शांतता परिषद (1919) व अमेरिका
- क) रशियाचे विघटन
- ड) शीतयुद्ध संकल्पना
- इ) अमेरिका – भारत संबंध
- फ) नाटो (NATO)

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 3

P3258

[6041]-819

T.Y.B.A.

ENGLISH (Optional)

Introduction to literary (Criticism)

(2013 Pattern) (Special Paper-IV) (3339)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any Two of the following questions: **[16]**

- a) Discuss Aristotle's theory of art as imitation.
- b) How does Johnson depart from neo-classical tenets in defending Shakespeare?
- c) Examine wordsworth's definition of poetry.
- d) What is the function of Criticism, according to Arnold?

Q2) Attempt any two of the following questions. **[16]**

- a) Bring out various shades of the term 'tradition in eliot's essay.
- b) Explain Allan Tate's notion of 'extension and intension'.
- c) Explain I.A. Richard's Views on the relationship between 'Sense' and 'feeling'.
- d) Explain George Lucka's concept of realism.

Q3) A) Attempt any one of the following questions. **[8]**

- a) Explain Dryden's views on tragi-comedy.
- b) Examine Drydon's views on French drama.
- c) Discuss the importance of Dryden's 'The essay of dramatic Poesy' in the history of English Criticism.

P.T.O.

- B) Attempt any one of the following questions. [8]
- a) How does Coleridge put forward his organic theory of poetry as opposed to mechanical?
  - b) How does Coleridge define prose and poetry?
  - c) Explain Coleridge's views on the function of poetry.

- Q4) A)** Attempt any one of the following questions. [8]
- a) Bring out the significance of the title 'The sceptre and the Torch' by Helen Gardner.
  - b) What qualities does Helen Gardner expect in a literary critic?
  - c) What, according to Helen Gardner, are the tasks of a critic?

- B) Attempt any one of the following questions. [8]
- a) Evaluate Northrop Frye's views on aestheticism and evaluative criticism.
  - b) How does Northrop Frye bring out the difference, between visible and invisible' criticism.
  - c) Comment on Frye's notion of the 'Lower' and 'Upper' limits of criticism.

- Q5) A)** Explain any four of the following literary and critical terms. [8]
- a) Ambiguity
  - b) Genre
  - c) Satire
  - d) Metaphor
  - e) Paradox
  - f) allusion.

B) Read the following poem and answer the questions below it . (Any four)[8]

O my Luve is like a red, red rose
That's newly sprung in June;
O my luve is like the melody
That's sweetly played in tune.

So fair art thou, my bonnie lass,
So deep in luve am I;
And I will luve thee still, my dear,
Till a , the seas gang dry.

Till a' the seas gang dry, my dear,
And the rocks melt wi' the sun;
I Will love thee still, my dear,
While the sands o' life shall run.

And fare thee weel, my only luve!
And fare thee weel awhile!
And I will come again, my luve,
Though it were ten thousand mile.

Questions:

- a) What is the form of the poem?
- b) State the rhyme scheme of the poem.
- c) Comment on the similies used in the poem.
- d) Who is referred to as 'bonnie lass'?
- e) How does the speaker express his love for the beloved?
- f) Comment on the concluding stanza of the poem.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P3259

[6041]-820

T.Y.B.A.

SOCIOLOGY

**Contemporary Indian Society
(2013 Pattern) (Special Paper - IV) (3379)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any four) **[20]**

- a) Write the nature of Indian democracy in brief.
- b) Explain the features of New Economic Policy 1991.
- c) Write in brief on the ethics on doctors.
- d) State the relationship between land acquisition and Displacement.
- e) Describe the relationship between media and politics.
- f) What are the challenges concerning school education in contemporary India.

Q2) Answer any two of the following questions in 200 words each. **[20]**

- a) Analyse the impact of globalization on public health sector.
- b) Explain Nehru's contribution in Nation building.
- c) Discuss the nature of urbanization in India.
- d) Explain the changing nature of marriage in contemporary India.

Q3) Answer any one of the following questions in 400 words. **[20]**

- a) Examine the issues and challenges concerning higher education in contemporary India.
- b) Elaborate the role of media in refference of Indian democracy.

Q4) Write short notes on (any four) **[20]**

- a) Concept of modernization.
- b) Nature of economic development in India.
- c) Commercialization of media.
- d) Transport issues in urban society.
- e) Live-in relationship.
- f) Psychological issues of trans gender individuals.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

P3259

[6041]-820

T.Y.B.A.

SOCIOLOGY

Contemporary Indian Society
(2013 Pattern) (Special Paper - IV) (3379)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील आकडे प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्र.1)** खालील प्रश्नांची 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) [20]
अ) भारतीय लोकशाहीचे स्वरूप थोडक्यात लिहा.
ब) 1991 च्या नवीन आर्थिक धोरणांची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
क) डॉक्टरांच्या नितिमत्तेवर थोडक्यात लिहा.
ड) जमिन धारणा आणि विस्थापितांमधील संबंध सांगा.
इ) प्रसारमाध्यमे आणि राजकारण यातील संबंधाचे वर्णन करा.
फ) समकालीन भारतातील शालेय शिक्षणसंबंधीची आव्हाने कोणती?
- प्र.2)** खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [20]
अ) सार्वजनिक आरोग्य क्षेत्रावर जागतिकीकरणाच्या परिणामांचे विश्लेषण करा.
ब) राष्ट्रबांधणीच्या संदर्भातील नेहरूंचे योगदान स्पष्ट करा.
क) भारतातील शहरीकरणाच्या स्वरूपाची चर्चा करा.
ड) समकालीन भारतातील विवाहाचे बदलते स्वरूप स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालील प्रश्नाचे 400 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणताही एक) [20]
अ) समकालीन भारतातील उच्च शिक्षणसंबंधीचे प्रश्न आणि आव्हानांचे परीक्षण करा.
ब) भारतातील लोकशाहीच्या संदर्भात प्रसारमाध्यमांची भूमिका विशद करा.
- प्र.4)** थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]
अ) आधुनिकीकरणाची संकल्पना
ब) भारतातील आर्थिक विकासाचे स्वरूप
क) प्रसारमाध्यमांचे व्यापारीकरण
ड) शहरी समाजातील वाहतुकीचा प्रश्न
इ) सहवास नातेसंबंध
फ) आंतरलैंगिक (Trans gender) व्यक्तींचे मानसशास्त्रीय प्रश्न

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P3260

[Total No. of Pages : 2

[6041]-821

T.Y.B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

Development Administration

(2013 Pattern) (Spl. Paper - IV) (3449)

Time : 3 Hour]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any four) **[20]**

- a) Explain state level planning.
- b) Explain function of bureaucracy.
- c) Explain meaning and concept of people participation.
- d) Explain meaning of development administration.
- e) Explain the concept of public private partnership.
- f) Discuss the features and importance of development administration.

Q2) Answer the following questions in 200 words each. (any two) **[20]**

- a) Explain the district level planning.
- b) Explain the concept of social welfare in India.
- c) State the functions of Bureaucracy.
- d) Explain the term 'corruption.'

Q3) Answer any one of the following questions in 400 words. **[20]**

- a) Discuss the meaning nature and scope of development administration.
- b) Explain the changing role of bureaucracy in development administration.

Q4) Write short notes on (any four) **[20]**

- a) Meaning of Bureaucracy.
- b) Role of Panchayat Raj.
- c) Administrative neutrality.
- d) Concept of social welfare in India.
- e) District level planning.
- f) Sant Gadgebaba Gram Swachhhata Abhiyan.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

P3260

[6041]-821

T.Y.B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

Development Administration

(2013 Pattern) (Spl. Paper - IV) (3449)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 80]

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
  - 2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा. [20]

- अ) राज्य पातळी नियोजन स्पष्ट करा.
- ब) नोकरशाहीची कार्ये स्पष्ट करा.
- क) लोकसहभागाचा अर्थ व संकल्पना स्पष्ट करा.
- ड) विकास प्रशासनाचा अर्थ स्पष्ट करा.
- इ) सार्वजनिक खाजगी भागीदारी संकल्पना स्पष्ट करा.
- फ) विकास प्रशासनाची वैशिष्ट्ये व महत्व यावर चर्चा करा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) जिल्हा पातळी नियोजन स्पष्ट करा.
- ब) भारतातील समाजकल्याण संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) नोकरशाहीची कार्ये सांगा.
- ड) भ्रष्टाचार संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दात लिहा. [20]

- अ) विकास प्रशासनाचा अर्थ, स्वरूप व व्याप्ती यांची चर्चा करा.
- ब) विकास प्रशासनातील नोकरशाहीची बदलती भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- अ) नोकरशाहीचा अर्थ
- ब) पंचायतराजची भूमिका
- क) प्रशासकीय तटस्थता
- ड) भारतीय समाजकल्याण संकल्पना
- इ) जिल्हा पातळी नियोजन
- फ) संत गाडगेबाबा ग्राम स्वच्छता अभियान

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P3261

[6041]-822

T.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

[Total No. of Pages : 3

आत्मकथांश, काव्य – नाटक तथा लेखन (G-3)

पाठ्यपुस्तकें :- 1) सृजन संदर्भ और मैं – संपा. डॉ. पी. व्ही. कोटमे डॉ. व्ही.

एन. भालेराव

2) एक कंठ विषपायी – दुष्यंत कुमार

(2013 Pattern) (3097)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 80

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं।

प्र.1) अ) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए। [10]

- i) 'गुमशुदा दोस्त की तलाश' आत्मकथांश का सारांश अपने शब्दों में लिखिए।
ii) 'मेरा जीवन' आत्मकथांश में प्रेमचंद ने अपने जीवनानुभव को किस प्रकार प्रस्तुत किया है।

आ) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए। [10]

- i) 'एक कंठ विषपायी' काव्य-नाटक की प्रतीकात्मकता को स्पष्ट कीजिए।
ii) 'एक कंठ विषपायी' काव्य-नाटक की कथावस्तु का विवेचन कीजिए।

प्र.2) अ) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। [10]

- i) हरिवंश राय बच्चन ने कायस्थ पाठशाला की कौनसी विशेषताएँ बतायी है?
ii) रामसिंह का चरित्र चित्रण कीजिए।
iii) सूरजपाल चौहान के सी. मन्होत्रा की पिटाई क्यों करते हैं?
iv) अमृतलाल नागर के लेखकीय जीवन पर शरतचंद्र चट्टोपाध्याय का प्रभाव किस प्रकार रहा?
v) मोहनदास नैमिशराय मुंबई क्यों जाना चाहते थे?

P.T.O.

- आ) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए: [15]
- दक्ष का चरित्र – चित्रण कीजिए।
  - सती यज्ञ में आत्मदहन क्यों करती है?
  - वीरिणी का चरित्र-चित्रण कीजिए।
  - ‘एक कंठ विषपायी’ काव्य-नाटक का उद्देश्य लिखिए।
  - शंकर सती की मृत्यु का प्रतिशोध कैसे लेते हैं?

प्र.3) निम्नलिखित में से किन्हीं दो अवतरणों की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए: [10]

- “मित्र अगर होते तुम
मेरी आत्मा यों विद्रोह न करती,
भरी सभा में मेरी प्रिया
निरादृत होती और न मरती।”
- “बार-बार शंकर को महादेव कहकर
उसका तेज बतलाकर
क्या तुम मुझे डराती हो?”
- “तुम भी बुभुक्षित हो .....
मैं भी बुभुक्षित हूँ .....
हम सब बुभुक्षित हैं .....
ये सारी दुनिया बुभुक्षित है” .....
- “क्या यह भी लौकिक नेताओं का प्रजातंत्र है,
जो जब चाहे
उच्छाओं से परिवर्तन कर
नियमों को अनुकूल बना ले।”

प्र.4) अ) निम्नलिखित संक्षिप्तिओं में से किन्हीं पाँच के विस्तारित रूप लिखिए: [10]

- CBI
- P.W.D.
- D.K.
- L.S.S.
- U.G.C.
- N.D.C.
- R.P.F.

- आ) निम्नलिखित में से किसी एक विषय पर वृत्तांत लेखन का प्रारूप कीजिए : [5]
- 'मतदान जागृति अभियान' का रेडिओ के लिए वृत्तांत लेखन कीजिए।
  - महाविद्यालय में आयोजित 'स्वच्छता अभियान' का समाचार पत्र के लिए वृत्तांत तैयार कीजिए।

प्र.5) अ) निम्नलिखित किसी एक विषय पर पत्र का प्रारूप तैयार कीजिए। [5]

- अशोक चव्हाण अवर सचिव, स्वास्थ्य मंत्रालय, भारत सरकार, सभी राज्य सरकारों को 'पोलियो' मुक्त भारत अभियान की कार्यवाही के संदर्भ में परिपत्र लिखते हैं।
- अजय शहा, प्रमुख सचिव, रक्षा मंत्रालय, भारत सरकार, रक्षा मंत्रालय के अनिल दास को उसी मंत्रालय में संयुक्त सचिव नियुक्ति के संदर्भ में अधिसूचना जारी करते हैं।

आ) निम्नलिखित मराठी अथवा अंग्रेजी अनुच्छेद का हिन्दी में अनुवाद कीजिए : [5]

हिन्दी आमची सांस्कृतिक भाषा आहे. तिचा जन्म संस्कृत भाषेतून झाला आहे. व संस्कृत ही अन्य आर्य भाषांची जननी आहे. हिंदी साहित्य भारतीय संस्कृतिचा आरसा आहे. हिंदी भाषेतील साहित्य विशेषतः अध्यात्म, दर्शन, संस्कृति आणि जीवन हे भारतीय जनजीवनाचे प्रतिबिंब आहे.

अथवा

Hindi is our cultural language. It takes its origin Sanskrit which incidentally, is the mother at all Aryan languages. Hindi literature is mirror of Indian culture, and it reflects in wide sweep all that is truly typically Indian, particularly is spiritualism, philosophy and manifestation of culture and life.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P3651

[Total No. of Pages : 3

[6041]-823

T.Y.B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

भट्टनारायणस्य वेणीसंहारः

पण्डितजगन्नाथस्य भामिनीविलासः

(2013 Pattern) (General Paper - III) (3117)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना : 1) All questions are compulsory.
सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) Figures to the right indicate full marks.
उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) A) Translate into English or Marathi (any two)

[10]

अ) मराठीत किंवा इंग्रजीत भाषांतर करा. (कोणतेही दोन)

- i) कालिन्ध्याः पुलिनेषु केलिकुपितामुत्सृज्य रासे रसं
गच्छन्तीमनुगच्छतोऽश्रुकलुषां कंसाद्विषो राधिकाम्।
तत्पादप्रतिमानिवेशितपदस्योद्भूतरोमोद्गते
रक्षुण्णोऽनुनयः प्रसन्नदयितादृष्टस्य पुष्पातु वः॥
(प्रविश्य)

सूत्रधारः-अलमतिप्रसङ्गेन।

- ii) (सूत्रधारपारिपाश्विकवाकर्णयतः)

पारिपाश्विकः- भाव कुत एतत्।

सूत्रधारः- (पृष्ठतो विलोक्य) अये, कथमयं वासुदेवगमनात्कुरुसन्धानममृष्यमाणः
पृथुललाटतटघटितविकटभृकुटिना दृष्टिपातेनापिबन्नपि नः सर्वान् सहदेवेनानुगम्यमानः क्रुद्धो
भीमसेन इत एवाभिवर्तते।

- iii) राजा - (दृष्ट्वा) आर्यं विनयन्धर, गच्छ त्वं साङ्ग्रमिकं मे रथमुपकल्पयितुम्। अहमप्येप देवीं
दृष्ट्वा अनुपदमागत इव।

कशुकी - एष कृतो देवादेशः। (इति निष्क्रान्तः)

सखी - प्रियसखि अपि स्मृतं त्वया।

भानुमती - सखि स्मृतम्।

P.T.O.

- B) Explain with reference to context (any two) [10]
- ब) ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा (कोणतेही दोन)
- चत्वारो वयमृत्विजः स भगवान्कर्मोपदेष्टा हरिः।
  - स्वस्था भवन्तु कुरुराजसुताः सभृत्याः।
  - फलन्ति काकतालीयं तेभ्यः प्राज्ञा न बिभ्यति।

- प्र.2) A) Write the relevance of the title of drama वेणीसंहार. [10]
वेणीसंहार नाट्याच्या शीर्षकाची समर्पकता स्पष्ट करा.
OR/किंवा

Draw a character sketch of भीम with reference to the drama named वेणीसंहार.

वेणीसंहार नाटकाच्या आधारे भीमाचे व्यक्तिचित्र रेखाटा.

- B) उचितं पर्यायं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत (कान्यपि पञ्च) [10]
(महतीं, गुरुन्, भगवान्, रिपुबलानि, रिपून्, परूषमपि, पुण्यवन्तो)
- अप्रमत्तसञ्चरणीयानि ..... श्रूयन्ते।
  - न युक्तमनभिवाद्य ..... गन्तुम्।
  - ..... दुःखभाजो भवति।
  - न किञ्चिन्न ददाति ..... प्रसन्नः।
  - स इदानीं स्निग्धो जनो यः पृष्टः ..... हितं भणति।
  - हीयमानान् किल ..... नृपाः संदधते कथम्।
  - करोति ..... प्रीतिमपकारोऽपकारिणाम्।

- प्र.3) A) Translate into English or Marathi (any two) [10]

- अ) मराठीत किंवा इंग्रजीत भाषांतर करा (कोणतेही दोन)
- स्वच्छन्दं दलदरविन्द ते मरन्दं
विदन्ते विदधतु गुञ्जितं मिलिन्दाः।
आमोदानथ हरिदन्तराणि नेतुं
नैवान्यो जगति समीरणात्प्रवीणः॥
  - भुक्ता मृणालपटली भवता निपीता-
न्यम्बूनि यत्र नलिनानि निषेवितानि।
रे राजहंस वद तस्य सरोवरस्य
कृत्येन केन भवितासि कृतोपकारः॥

- iii) वाचा निर्मलया सुधामधुरया यां नाथ शिक्षामदा-
स्तां स्वप्नेऽपि न संस्मराम्यहमहंभावावृतो निस्त्रपः।
इत्यागः शतशालिनं पुनरपि स्वीयेषु मां बिभ्रत-
स्त्वत्तो नास्ति दयानिधिर्यदुपते मत्तो न मत्तोऽपरः॥

B) Explain with reference to context (any two) [10]

ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा (कोणतेही दोन)

- i) नखानां पाण्डित्यं प्रकटयतु कस्मिन्मृगपतिः।
ii) पुष्पान्तरे गन्तुं वाञ्छसि चेद्भ्रमर धन्योऽसि।
iii) कृष्णेत्याख्यां कथय रसने यद्यसि त्वं रसज्ञ।

प्र.4) A) Explain any three from सिंहान्योक्ती, गजान्योक्ती, हंसान्योक्ती and भ्रमरान्योक्ती described in प्रास्ताविक विलास in your own words. [10]

प्रास्ताविक विलासात वर्णलेली सिंहान्योक्ती, गजान्योक्ती, हंसान्योक्ती आणि भ्रमरान्योक्ती यापैकी कोणत्याही तिघांचे स्पष्टीकरण करा.

OR/किंवा

Describe topic of शान्तविलास in your own words.

शान्तविलासातील विषयाचे तुमच्या शब्दांत वर्णन करा.

B) उचितं पर्यायं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत (कान्यपि पञ्च) [10]

(वारिदेन, भणितिः, वपुषा, वैश्वानरः, तन्वा, मुकुन्द, दीक्षागुरवो, रसातलं)

- i) धारासारानपि विकिरता विश्वतो .....।
ii) किं खलु रत्नैरैतैः किं पुनरभ्रायितेन ..... ते।
iii) न येषामानन्दं जनयति जगन्नाथ .....।
iv) ..... मुखचन्द्रैरे चिरमिदं चकोरायताम्।
v) त्वत्तः खाण्डवरङ्गताण्डवनटो दूरेऽस्तु.....।
vi) अन्तः साक्षाद्वाक्षा ..... जयन्ति केऽपि जनाः।
vii) यद्ग्रावेव ..... पुनरसौ यातो गजग्रामणीः।

Total No. of Questions : 5

SEAT No.

P-3652

Total No. of Pages : 3

[6041]- 824

T.Y.B.A.

Arabic Gen-Paper-III

(3147) (2013 Pattern)

Total Marks :80]

[Time :3 Hours

Instruction to candidates :

- 1) All questions are Compulsory.
- 2) Figures to the right side indicate full marks.

Q.1 Translate into English or Urdu or Marathi any two of the following

Passages:

[16]

- (الف) ” وَبَعْدَ سَاعَةٍ رَكَبْنَا السِّيَّارَةَ الْخَاصَّةَ وَعَبَرْنَا الشُّوَارِعَ وَالطَّرِيقَاتِ وَتَجَوَّلْنَا فِي أَنْحَاءِ الْمَدِينَةِ نَتَفَرَّحُ وَنَتَمَتَّعُ بِرُؤْيَا الْمَنَاطِرِ الْعَجِيبَةِ، وَشَاهَدْنَا أَنْوَاعًا مِنَ الْمَرَائِبِ لَمْ نَرَهَا مِنْ قَبْلُ. مِثْلَ الدَّرَاجَةِ النَّارِيَّةِ وَعَرَبَةِ التَّرَامِ. وَوَجَدْنَا نِظَامَ الْمُرُورِ فِي الشُّوَارِعِ عَجِيبًا. فَضَى كُلِّ شَارِعٍ وَمَفْرَقِ طُرُقٍ شَرْطِيٌّ وَاقِفٌ يُعْطِي الْإِشَارَةَ لِلْمَارِيْنَ. وَبِغَيْرِ إِشَارَتِهِ لَا يَجُوزُ عُبُورُ الشَّارِعِ مِنْ جَانِبٍ إِلَى آخَرَ. ”
- (ب) ” أَلَشَّايُ شَرَابٌ مُنْعَشٌ عَمِيمٌ إِلَّا سِتْعَمَالٍ فِي الْوَقْتِ الْحَاضِرِ وَ يُصْنَعُ هَذَا الشَّرَابُ مِنْ أَوْرَاقِ الشَّايِ بِوَضْعِ الْمَاءِ الْمَغْلِيِّ عَلَيْهَا، وَأَصْلُ مَوْطِنِهِ بِلَادُ الصِّينِ، فَأَوَّلُ ظُهُورِهِ كَانَ فِيهَا ثُمَّ انْتَشَرَتْ زِرَاعَتُهُ إِلَى خَارِجِهَا، وَهُوَ الْآنَ يَنْبُتُ فِي الْيَابَانِ وَفِي جِهَاتٍ مِنْ بِلَادِ الْهِنْدِ كَاسَامِ وَسِيلَانَ. وَقَدْ كَانَ فِي بَادِيئِ أَمْرِهِ بَرِيًّا، يَنْبُتُ

P.T.O.

فِي الْأَحْرَاشِ أَشْجَارٌ أَعْلِيَّةٌ أَمَا الْآنَ وَقَدْ عُرِفَتْ فَائِدَتُهُ فَبَدَأَ النَّاسُ
يَهْتَمُونَ بِزِرَاعَتِهِ وَيَعْرِسُونَ فِي لَبْسَاتَيْنِ خَاصَّةٍ وَيَعْتَنُونَ بِأَشْجَارِهِ
فَلَا يَتْرُكُونَهَا تَطَوُّلُ بَلْ يُقَلِّمُونَهَا وَهِيَ صَغِيرَةٌ“
(ج) ”النَّحْلَةُ حَيَوَانٌ صَغِيرٌ. أَلْهَمَ اللَّهُ النَّحْلَةَ دِقَّةَ الصَّنْعَةِ فِي بِنَاءِ بَيْتِهَا.
فَتَجْمَعُ فِيهِ الذَّخَائِرَ. وَلَهَا أَرْبَعُ أَرْجُلٍ وَيَدَانِ تَجْمَعُ لِبِهَا مِنْ وَرَقِ
الْأَشْجَارِ، وَالزَّهْرِ وَالشَّمَارِ الرُّطُوبَاتِ الدُّهْنِيَّةِ الَّتِي تَبْنِسُ بِهَا بَيْتِهَا.
وَلَهَا أَرْبَعَةُ أَجْنِحَةٍ خَفِيفَةٍ حَرِيرِيَّةٍ تَسْبِخُ بِهَا فِي جَوِّ السَّمَاءِ. وَلَهَا حُمَةٌ
حَادَّةٌ. كَأَنَّهَا شَوْكَةٌ تَدْفَعُ بِهَا عَنْ نَفْسِهَا. وَتَأْكُلُ مِنَ الشَّمَارِ وَتَمْتَصُّ
رَحِيقَ الْأَزْهَارِ. فِيهِ شِفَاءٌ لِلنَّاسِ“

Q.2 (A) Explain with reference to the context any four of the following

couplets:

[08]

- (a) أَنْلَهُوْا وَيَا مَنْ تَذْهَبُ   وَنَلْعَبُ وَالْمَوْتُ لَا يَلْعَبُ
(b) عَجِبْتُ لِذِي لَعْبٍ قَدَلَهَا   عَجِبْتُ وَمَالِي لَا أَعْجِبُ
(c) أَيْلَهُوْ وَيَلْعَبُ مَنْ نَفْسُهُ   تَمُوتُ وَمَنْزِلُهُ يَخْرَبُ
(d) نَرَى كُلَّ مَا سَاءَ نَا دَائِمًا   عَلَى كُلِّ مَا سَرَّ نَا يَغْلِبُ
(e) نَرَى اللَّيْلَ يَطْلُبُنَا وَالنَّهَارَ   وَلَمْ نَذِرْ أَيُّهُمَا أَطْلُبُ
(f) أَحَاطَ الْجَدِيرَانِ جَمْعًا بِنَا   فَلَيْسَ لَنَا عَنْهُمَا مَهْرَبُ
(g) وَكُلُّ لَهُ مُدَّةٌ تَنْقُضُ   وَكُلُّ لَهُ أَثَرٌ يُكْتَبُ

(B) Write the short notes on any two of the following poets:

[08]

- (a) أَبُو الْعَتَاهِيَّةِ   (b) بَشَّارِ بْنِ بُرْدٍ
(c) الْفَرَزْدَقُ   (d) عَائِشَةُ تَيْمُورِيَّةُ

Q.3 a) Explain any one of the following surahs: [08]

(a) الْبُرُوجُ (b) الْفُرْقَانُ (c) الْحُجْرَاتُ

b) Summarise any two of the following Lessons: [08]

(a) جَوَامِعُ الْكَلِمِ (b) الْكُوخُ وَالْقَصْرُ (c) نَصِيحَةُ الْمَعْلَمِ

Q.4 Define with Examples any two of the following topics: [16]

(a) الْحُرُوفُ الْمُسْتَبَهَّةُ بِالْفِعْلِ (b) أَلَا قَتَبَاسُ

(c) أَدَوَاتُ الشَّرْطِ (d) التَّشْبِيهُ

Q.5 Translate into English of the following passage: [08]

”الهندُ وَطَنِي. هِيَ قَطْرٌ غَنِيٌّ. أَرْضُهَا خَصْبَةٌ وَصَلِحَةٌ لِلزَّرَاعَةِ. وَأَثْمَارُهَا كَثِيرَةٌ. وَجَوُّهَا مُعْتَدِلٌ وَسَمَاءُهَا صَفِيَّةٌ. وَخَيْرُ أَتْهَا كَثِيرَةٌ. الْهِنْدُ بَلَدُ الصَّنَاعَةِ وَتُعْتَبَرُ مِنْ أَهَمِّ مَرَاكِزِ الصَّنَاعَةِ فِي آسِيَا. شَعْبُهَا كَرِيمٌ يُحِبُّ الضَّيْفَ وَيُكْرِمُ الْفُقَرَاءَ. وَطَنُنَا أَعْظَمُ جُمْهُورِيَّةٍ فِي الْعَالَمِ. وَجِئْنَا مِنْ أَقْوَى حَيُوشِ الْعَالَمِ.“

(b) Translate into Arabic of the following passage: [08]

"I am a Soldier, a Servant of my Country . India is a member of the United Nations Organisation and she plays an important role in all its activities. Our Govrenment is endeavouring to eradicate illiteracy and to Expand facilities for training and Education. Our leaders are making efforts for the welfare of the people.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P3262

[Total No. of Pages : 2

[6041]-825

T.Y.B.A.

ECONOMICS

**Economic Development and Planning
(2013 Pattern) (General Paper - III) (3157)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each. (any four). **[20]**

- a) Explain the difference between economic growth and economic development.
- b) Write the causes of low productivity of Agriculture.
- c) State the indicators of Economic Growth.
- d) Explain the causes of population explosion.
- e) Explain the merits of direct foreign investment.
- f) State the limitations of monetary policy.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (any two). **[20]**

- a) What is fiscal policy? explain the instruments of fiscal policy.
- b) Explain the need and importance of foreign aid.
- c) What is economic planning? Explain the need and objectives of Economic planning.
- d) What is meant by economic development? Explain the constrains in vicious circl of poverty in economic development.

Q3) Answer any one of the following questions in 400 words. **[20]**

- a) What is developing countries? Explain the economic and demographic characteristics of developing countries.
- b) What is meant by monetary policy? Explain the objectives of monetary policies.

Q4) Write short notes on (any four). **[20]**

- a) Scarcity of capital
- b) Inappropriate technology
- c) Ricardian theory of economic development
- d) Need for minimum efforts of economics development.
- e) NITI AYOOG.
- f) Solution of Balanced Economic growth.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

P3262

[6041]-825

T.Y.B.A.

ECONOMICS

Economic Development and Planning
(2013 Pattern) (General Paper - III) (3157)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 80

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार) [20]

- अ) आर्थिक विकास आणि आर्थिक वृद्धी यातील फरक स्पष्ट करा.
- ब) शेतीची उत्पादकता कमी असण्याची कारणे सांगा.
- क) आर्थिक वृद्धीचे निर्देशक घटक सांगा.
- ड) लोकसंख्या प्रस्फोटाचे कारणे स्पष्ट करा.
- इ) प्रत्यक्ष परकीय गुंतवणुकीचे फायदे स्पष्ट करा.
- फ) चलन विषयक धोरणाच्या मर्यादा सांगा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) [20]

- अ) राजकोषीय धोरण म्हणजे काय? राजकोषीय धोरणाची साधने स्पष्ट करा.
- ब) विदेशी मदतीची आवश्यकता आणि महत्त्व स्पष्ट करा.
- क) आर्थिक नियोजन म्हणजे काय? आर्थिक नियोजनाची आवश्यकता व उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- ड) आर्थिक विकास म्हणजे काय? आर्थिक विकासातील दारिद्र्याचे दुष्टचक्र हा अडथळा स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) विकसनशील देश म्हणजे काय? विकसनशील देशाची आर्थिक व लोकसंख्या विषयक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ब) चलन विषयक धोरण म्हणजे काय? चलनविषयक धोरणाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.

प्र.4) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]

- अ) भांडवलाची टंचाई
- ब) अयोग्य तंत्रज्ञान
- क) रिकार्डोचा आर्थिक विकासाचा सिद्धांत
- ड) आर्थिक विकासाच्या किमान निर्णायक प्रयत्नांची आवश्यकता
- इ) निती आयोग
- फ) संतुलीत आर्थिक विकासासाठीच्या उपाययोजना

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P3263

[6041]-826

[Total No. of Pages : 4

T.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE (General Paper - III)

Local Self Government in Maharashtra

(2013 Pattern) (3167)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks*

Q1) Answer the following questions in 100 words. (any four) **[20]**

- a) Principal P.B. Patil Committee.
- b) Mayor
- c) Election Reforms.
- d) Contonment Board.
- e) Importance of local self Government.
- f) Gram Sabha.

Q2) Answer the following questions in 200 words. (Any two) **[20]**

- a) Explain the government control over Panchayat Samiti.
- b) Explain the powers and functions of Gram Panchayat.
- c) Explain the features of 73rd constitutional Amendment.
- d) What is community development? Outline the community development program.

Q3) Answer the following questions in 400 words (any one) **[20]**

- a) Explain the powers, structure and functions of Zilla Parishad.
- b) Explain the structure, powers and functions of municipal corporation.

Q4) Write short notes on (any four) **[20]**

- a) Balwantraoi Mehata Committee.
- b) Means of Income of rural local self Government.
- c) Sanghvi committee.
- d) Block development officer.
- e) Nagar Panchayat.
- f) Women Representation in Panchayat state system.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

P3263

[6041]-826

T.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE (General Paper - III)

Local Self Government in Maharashtra

(2013 Pattern) (3167)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालील कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा. [20]
अ) प्राचार्य पी. बी. पाटील समिती
ब) महापौर
क) निवडणूक सुधारणा
ड) लष्करी छावणी मंडळ
इ) स्थानिक स्वराज्यसंस्थेचे महत्त्व
फ) ग्राम सभा
- प्र.2)** खालील कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. [20]
अ) पंचायत समिती वरील शासकीय नियंत्रण स्पष्ट करा.
ब) ग्राम पंचायतीची अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.
क) 73 व्या घटनादुरुस्तीचे वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
ड) सामुहिक विकास म्हणजे काय? समुह विकास कार्यक्रमाची रूपरेषा स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालील एका प्रश्नांचे उत्तर 400 शब्दात लिहा. [20]
अ) जिल्हा परिषदेची रचना अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.
ब) महानगर पालिकेची रचना अधिकार व कार्ये स्पष्ट करा.
- प्र.4)** टिपा लिहा. (कोणतेही चार) [20]
अ) बळवंतराय मेहता समिती
ब) ग्रामिण स्थानिक स्वराज्य संस्थांची उत्पन्नाची साधने
क) संघवी समिती
ड) गट विकास अधिकारी
इ) नगर पंचायत
फ) पंचायत राज्य व्यवस्थेतील महिला प्रतिनिधित्व

Total No. of Questions : 4]

P3263

[6041]-826

T.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE (General Paper - III)

**Political Ideologies
(2013 Pattern) (3167)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any four questions of the following (Each in 100 words.) **[20]**

- a) Write Nature of Ideology.
- b) Describe Mahatma Phule's thoughts on Equality.
- c) Explain reactionary nationalism.
- d) Write Dr. Ambedkar's thoughts on Democracy.
- e) Marxian state explain.
- f) Explain the nature of feminism.

Q2) Attempt any two questions of the following (Each in 200 words). **[20]**

- a) Explain the elements of nationalism.
- b) Explain the features of democratic socialism.
- c) Explain the principles of fascism.
- d) Explain the meaning and nature of feminism.

Q3) Attempt any one question of the following (in 400 words). **[20]**

- a) Define fascism. Explain various factors responsible for the rise of fascism.
- b) Write the means of satyagraha in detail.

Q4) Attempt any four short notes of the following: **[20]**

- a) Progressive Nationalism.
- b) Liberal feminism.
- c) Corporate state.
- d) Mahatma phule's thoughts on Religion.
- e) Gram Swaraj.
- f) Scope of the ideology.

Total No. of Questions : 4]

P3263

[6041]-826

T.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE (General Paper - III)

Political Ideologies
(2013 Pattern) (3167)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 80

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी 100 शब्दांत) [20]
- अ) विचारप्रणालीचे स्वरूप लिहा.
ब) महात्मा फुलेंचे समताविषयक विचार विशद करा.
क) प्रतिगामी राष्ट्रवाद स्पष्ट करा.
ड) डॉ. आंबेडकरांचे लोकशाही विषयक विचार लिहा.
इ) मार्क्सची राज्य संकल्पना स्पष्ट करा.
फ) स्त्रीवादाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (प्रत्येकी 200 शब्दांत) [20]
- अ) राष्ट्रवादाचे घटक स्पष्ट करा.
ब) लोकशाही समाजवादाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
क) फॅसिझमची तत्वे विशद करा.
ड) स्त्रीवादाचा अर्थ आणि स्वरूप स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (400 शब्दांत) [20]
- अ) फॅसिझमचा अर्थ सांगून फॅसिझमच्या उदयाला जबाबदार असलेले घटक स्पष्ट करा.
ब) सत्याग्रहाची साधने सविस्तर स्पष्ट करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा. [20]
- अ) प्रागतिक राष्ट्रवाद
ब) उदारमतवादी स्त्रीवाद
क) महामंडळात्मक राज्य
ड) फुलेंचे धर्मविषयक विचार
इ) ग्रामस्वराज्य
फ) विचारप्रणालीची व्याप्ती

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-3661

[Total No. of Pages : 4

[6041]-827
T.Y. B.A.
HISTORY
General Paper - III
History of the World in 20th Century (1914-1992)
(2013 Pattern) (3177)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any four) : **[20]**

- a) What is the meaning of 'Capitalism'?
- b) What is meant by 'Globalisation'?
- c) State the objectives of Non-Alignment Movement.
- d) State the objectives of the United Nations.
- e) What is mean by star wars?
- f) What is meant by liberalization?

Q2) Answer the following questions in 200 words each (any two) : **[20]**

- a) State the causes of the World War I.
- b) Evaluate the achievements of League of Nations.
- c) Write in detail the causes of the World War II.
- d) Explain the role of India in Non-Alignment Movement.

Q3) Answer any one of the following questions in 400 words : **[20]**

- a) State the consequences of First World War.
- b) State the main stages of disintegration of U.S.S.R.

P.T.O.

Q4) Write short notes one (Any four) :

[20]

- a) Fascism.
- b) New Economic Policy of Lenin
- c) Kemal Pasha
- d) Rome - Berlin - Tokyo Axis
- e) Cold War
- f) Terrorism

Total No. of Questions : 4]

P-3661

[6041]-827

T.Y. B.A.

HISTORY

General Paper - III

History of the World in 20th Century (1914-1992)

(2013 Pattern) (3177)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार) : [20]
- अ) 'भांडवलशाही' म्हणजे काय ?
ब) जागतिकीकरण म्हणजे काय ?
क) अलिप्ततावादी चळवळीची उद्दिष्टे लिहा.
ड) संयुक्त राष्ट्रसंघाची उद्दिष्टे लिहा.
इ) अवकाश युद्धे (Star wars) म्हणजे काय ?
फ) उदारीकरण म्हणजे काय ?
- प्रश्न 2)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- अ) पहिल्या महायुद्धाची कारणे लिहा.
ब) राष्ट्रसंघाच्या कार्याचे मुल्यमापन करा.
क) दुसऱ्या महायुद्धाची कारणे लिहा.
ड) अलिप्ततावादी चळवळीत भारताची भूमिका स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा : [20]
- अ) पहिल्या महायुद्धाचे परिणाम सांगा.
ब) रशिया (U.S.S.R) च्या विघटनाचे प्रमुख टप्पे लिहा.

प्रश्न 4) टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :

[20]

- अ) फॅसिझम
- ब) लेनिनचे नवे आर्थिक धोरण
- क) केमाल पाशा
- ड) रोम-बर्लिन-टोकिओ अक्ष
- इ) शीत युद्ध
- फ) दहशतवाद

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-3901

[Total No. of Pages : 8

[6041]-828

T.Y. B.A.

G-3 : GEOGRAPHY

Gg-310 : Regional Geography of India

(2013 Pattern) (3207)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use of map stencils is allowed.*
- 4) *Draw neat diagrams wherever necessary.*

Q1) Answer in about 20 words each (any ten) :

[20]

- a) Write the north south length of India.
- b) Name any two neighboring countries of India.
- c) Write any two characteristics of Northern Mountains.
- d) Name any two Plateau of India.
- e) Define drainage system?
- f) Name any two west flowing rivers of Peninsular plateau.
- g) Write any two characteristics of Indian Monsoon?
- h) Write any two names of evergreen trees of India.
- i) What is Regur Soil?
- j) What is forest conservation?
- k) Name any two mines of Iron-ore in India.
- l) Name any two conventional energy resources.
- m) Define White Revolution.
- n) What is Tissue Culture?
- o) Define Regional Planning.

P.T.O.

Q2) Answer in 50 words each (any two) : [10]

- a) Historical background of India.
- b) Mechanism of monsoon.
- c) Soil Degradation.
- d) Objectives of regional planning

Q3) Answer in 150 words each (any two) : [20]

- a) State the Geopolitical importance of Indian Ocean.
- b) Describe the costal low lands of India.
- c) Explain the importance of livestock resources in agricultural development.
- d) Describe the regional development of Maharashtra.

Q4) Answer in 300 words each (any two) : [30]

- a) Mention the major physiographic divisions of India and describe in detail any one of them.
- b) Describe the controlling factors on climate of India.
- c) Explain the major forest types of India.
- d) Write in detail about energy resources in India.

Total No. of Questions : 4]

P-3901

[6041]-828

T.Y. B.A.

G-3 : GEOGRAPHY

Gg-310 : Regional Geography of India
(2013 Pattern) (3207)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील आकृत्या पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) नकाशा स्टॅन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
4) आवश्यक तेथे व्यवस्थित आकृती काढा.

-
- प्रश्न 1) प्रत्येकी सुमारे 20 शब्दांमध्ये उत्तर द्या (कोणत्याही दहा) : [20]
- अ) भारताची उत्तर दक्षिण लांबी लिहा.
ब) भारताच्या कोणत्याही दोन शेजारी देशांची नावे सांगा.
क) उत्तरकडील पर्वतीय प्रदेशाची कोणतीही दोन वैशिष्ट्ये लिहा.
ड) भारतातील कोणत्याही दोन पठारांची नावे सांगा.
इ) प्रवाह प्रणालीची व्याख्या सांगा.
फ) द्वीपकल्पीय पठारावरील कोणत्याही दोन पश्चिमवाहिनी नद्यांची नावे सांगा.
य) भारतीय मान्सूनची कोणतीही दोन वैशिष्ट्ये लिहा?
र) भारतातील सदाहरित वृक्षाची दोन नावे लिहा.
ल) रेगुर माती म्हणजे काय?
व) वनसंवर्धन म्हणजे काय?
श) भारतातील लोहखनिजाच्या दोन खाणींची नावे सांगा.
ष) कोणत्याही दोन पारंपरिक ऊर्जा संसाधनांची नावे सांगा.
स) श्वेतक्रांतीची व्याख्या करा.
ह) टिशू कल्चर म्हणजे काय?
क्ष) प्रादेशिक नियोजनाची व्याख्या लिहा.

प्रश्न 2) प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तर द्या (कोणत्याही दोन) : [10]
अ) भारताची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी.
ब) मान्सूनची निर्मिती.
क) मृदा ऱ्हास.
ड) प्रादेशिक नियोजनाची उद्दिष्टे

प्रश्न 3) प्रत्येकी 150 शब्दात उत्तर द्या (कोणत्याही दोन) : [20]
अ) हिंदी महासागराचे भूराजकीय महत्त्व सांगा.
ब) भारतातील किनारपट्टीच्या मैदानाचे वर्णन करा.
क) कृषी विकासात पशुधनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
ड) महाराष्ट्राच्या प्रादेशिक विकासाचे वर्णन करा.

प्रश्न 4) प्रत्येकी 300 शब्दात उत्तर द्या (कोणत्याही दोन) : [30]
अ) भारतातील प्रमुख भौगोलिक विभाग सांगून त्यापैकी कोणत्याही एकाचे तपशीलवार वर्णन करा.
ब) भारतातील हवामानावर नियंत्रण करणाऱ्या घटकांचे वर्णन करा.
क) भारतातील प्रमुख वन प्रकार स्पष्ट करा.
ड) भारतातील ऊर्जा संसाधनांबद्दल तपशीलवार माहिती लिहा.

Total No. of Questions : 4]

P-3901

[6041]-828

T.Y. B.A.

G-3 : GEOGRAPHY

**Gg-310 : Human Geography
(2013 Pattern) (3207)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use of map stencils is allowed.*
- 4) *Draw neat diagrams wherever necessary.*

Q1) Answer in about 20 words each (any ten) :

[20]

- a) Define Human Geography.
- b) Write any two branches economic of Geography.
- c) Define human race.
- d) What is nasal index?
- e) Which are the major religion of the world?
- f) Write any two names of plants of hot desert region.
- g) Write any two names of cold region in the world.
- h) In which areas do the Naga tribe live?
- i) Write any two physical characteristics of Caucasoid.
- j) Define the concept of under population.
- k) Give the name of founder of Hindu Religion.
- l) Define the international Migration.
- m) Write any two economic factors affecting on the migration.
- n) Give any two assumptions on Malthus Theory.
- o) What is population growth?

Q2) Answer in about 50 words each (any two) : [10]

- a) Scope of Human Geography
- b) Food and Clothing of Bushmen
- c) Religion and national integration
- d) Problems of under population

Q3) Answer in about 150 words each (any two) : [20]

- a) Branches Human Geography
- b) Write socio-economic life of Pygmy.
- c) Write in detail the causes of migration.
- d) Explain population as a resources.

Q4) Answer in 300 words each (any two) : [30]

- a) Describe physical environment, economic activities and social life of Naga.
- b) Describe human life in mountainous region.
- c) Critically examine the Malthus theory.
- d) Write an account physical and cultural factors affecting the distribution of the world.

Total No. of Questions : 4]

P-3901

[6041]-828

T.Y. B.A.

G-3 : GEOGRAPHY

Gg-310 : Human Geography

(2013 Pattern) (3207)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
  - 4) आवश्यक तेथे व्यवस्थित आकृती काढा.

-
- प्रश्न 1)** प्रत्येकी 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा) : [20]
- अ) मानवी भूगोलाची व्याख्या लिहा.
  - ब) आर्थिक भूगोलाच्या कोणत्याही दोन शाखा लिहा.
  - क) वंशाची व्याख्या लिहा.
  - ड) नासिकांक म्हणजे काय?
  - इ) जगातील प्रमुख धर्म कोणते?
  - फ) उष्ण वाळवंटी प्रदेशातील कोणत्याही दोन वनस्पतींची नावे लिहा.
  - य) जगातील कोणत्याही दोन शीत प्रदेश लिहा.
  - र) नागा जमातीचा निवासी प्रदेश लिहा.
  - ल) कॉकॅसाइड वंशाच्या लोकांची दोन शारीरिक वैशिष्ट्ये लिहा.
  - व) न्यूनतम लोकसंख्या म्हणजे काय?
  - श) हिंदू धर्म संस्थापकाचे नाव लिहा.
  - ष) आंतरराष्ट्रीय स्थलांतराची व्याख्या लिहा.
  - स) स्थलांतरावर परिणाम करणारे कोणतेही दोन आर्थिक घटक लिहा.
  - ह) माल्थसच्या सिंधान्तावरील कोणतेही दोन गृहीतके लिहा.
  - क्ष) लोकसंख्यावाद म्हणजे काय?

प्रश्न 2) प्रत्येकी 50 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [10]

- अ) मानवी भूगोलाची व्याप्ती
- ब) बुशमेन लोकांचे अन्न व वस्त्र
- क) धर्म व राष्ट्रीय एकात्मता
- ड) न्युनतम लोकसंखेच्या समस्या स्पष्ट करा?

प्रश्न 3) प्रत्येकी 150 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- अ) लोकसंख्या भूगोलाच्या शाखा स्पष्ट करा?
- ब) पिग्मीचे सामाजिक व आर्थिक जीवन कार्य लिहा.
- क) स्थलांतराचे कारणे सविस्तर स्पष्ट करा?
- ड) “लोकसंख्या एक साधन संपदा” स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) प्रत्येकी 300 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [30]

- अ) नागांचे प्राकृतिक पर्यावरण, आर्थिक व्यवसाय व सामाजिक जीवन यावर वृत्तांत लिहा.
- ब) पर्वतीय प्रदेशातील मानवी जीवनचे वर्णन करा.
- क) माल्थस च्या सिद्धांताचे टीकात्मक परीक्षण करा.
- ड) जागतिक लोकसंख्या वितरणावर परिणाम करणाऱ्या प्राकृतिक व सांस्कृतिक घटकांचा वृत्तांत लिहा?

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-3264

[Total No. of Pages : 4

[6041]-829

T.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

G-3 : Institutions and Issues in Indian Administration

(2013 Pattern) (3447)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any four) : **[20]**

- a) State the concept privatization.
- b) Explain the concept of Liberalisation.
- c) State the function of State Public Service Commission.
- d) State the objectives of Planning.
- e) State the meaning of Public Finance.
- f) State the meaning of Globalisation.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (any two) : **[20]**

- a) State importance of social justice.
- b) State importance of Governance.
- c) State importance of Voluntary Agencies.
- d) Explain the relationship between political and permanent executive.

Q3) Answer any one of the following questions in 400 words. **[20]**

- a) Explain the budgetary process in India.
- b) Explain the types of training in India.

P.T.O.

Q4) Write short notes on (Any four) :

[20]

- a) Reservation Policy
- b) Department of Law Affairs
- c) Planning Commission of India
- d) Lokpal
- e) Meaning of Voluntary Agencies
- f) Devices of Governance.

Total No. of Questions : 4]

P-3264

[6041]-829

T.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

G-3 : Institutions and Issues in Indian Administration

(2013 Pattern) (3447)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार) : [20]
- अ) खाजगीकरणाची संकल्पना सांगा.
ब) उदारीकरणाची संकल्पना स्पष्ट करा.
क) राज्य लोकसेवा आयोगाची कार्ये सांगा.
ड) नियोजनाची उद्दिष्टे सांगा.
इ) सार्वजनिक वित्त संकल्पनेचा अर्थ सांगा.
फ) जागतिकीकरणाचा अर्थ सांगा.
- प्रश्न 2)** खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- अ) सामाजिक न्यायाचे महत्व सांगा.
ब) सुशासनाचे महत्व सांगा.
क) स्वयंसेवी संस्थांचे महत्व सांगा.
ड) राजकीय कार्याधिकारी व कायम कार्याधिकारी यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा : [20]
- अ) भारतातील अर्थ संकल्पनाची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
ब) भारतातील प्रशिक्षणाचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) :

[20]

- अ) आरक्षण धोरण
- ब) विधी मंत्रालयाचा विभाग
- क) भारतातील नियोजन आयोग
- ड) लोकपाल
- इ) स्वयंसेवी अभिकरणाचा अर्थ
- फ) सुशासनाचे अभिकरणे

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

P3265

[6041]-830

T.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

**Industrial & Organization Psychology
(2013 Pattern) (3227) (General Paper - III)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the Following questions in 100 words each (any four). **[20]**

- a) Write the present of Industrial & Organizational psychology.
- b) Write the uses of performance evaluation.
- c) Explain job satisfaction.
- d) Explain the leadership style.
- e) Explain the meaning and nature of Organizational development.
- f) Describe time and motion study.

Q2) Answer the following questions in 200 words (any two). **[20]**

- a) Explain the subject matter and functions of Industrial and organizational Psychology.
- b) Explain the sources of job evaluation.
- c) Explain the theory of job satisfaction.
- d) Explain the scope of Engineering Psychology and describe Person machine system.

Q3) Answer the Following questions in 400 words (any one). **[20]**

- a) Explain Bio-data, Resume and C.V.
- b) Explain the cognitive theory of work motivation.

Q4) Write short notes (any four). **[20]**

- a) Industrial Psychology.
- b) 360 degree evaluation.
- c) Leadership through power.
- d) Organizational Behaviour.
- e) Fiedler's contingency model.
- f) Organizational change.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

P3265

[6041]-830

T.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

Industrial & Organization Psychology
(2013 Pattern) (3227) (General Paper - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 80

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) औद्योगिक आणि संघटनात्मक मानसशास्त्राचा वर्तमान काळ सांगा.
- ब) कार्य-निर्वहन मुल्यांकनाचे उपयोग सांगा.
- क) कार्यसमाधान स्पष्ट करा.
- ड) नेतृत्वशैली स्पष्ट करा.
- इ) औद्योगिक विकासाचा अर्थ आणि स्वरूप स्पष्ट करा.
- फ) काळ आणि गती अभ्यास स्पष्ट करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) औद्योगिक आणि संघटनात्मक मानसशास्त्राचा अभ्यासविषय व कार्ये विशद करा.
- ब) कार्ये मुल्यमापनाची स्त्रोत्रे विशद करा.
- क) कार्ये समाधानाचे सिद्धांत स्पष्ट करा.
- ड) अभियांत्रिकी मानसशास्त्राची व्याप्ती स्पष्ट करून मानव यंत्र प्रणाली विशद करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) जीवनविषयक सूची, गोषवारा (Resume) आणि सिव्ही (C.V.) याविषयी सविस्तर माहिती लिहा.
- ब) कार्ये प्रेरणेचे बोधात्मक सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्र.4) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]

- अ) औद्योगिक मानसशास्त्र
- ब) 360 अंशीय मूल्यमापन
- क) सत्तेतून नेतृत्व
- ड) संघटनात्मक वर्तन
- इ) फिडलरचे अनुषंगिक प्रारूप
- फ) संघटनात्मक बदल

Total No. of Questions : 4]

P3265

[6041]-830

T.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

Applied Psychology

(2013 Pattern) (3227) (General Paper - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any four). **[20]**

- a) Explain Psychology of corruption.
- b) Explain post traumatic stress disorder.
- c) Explain the contribution of Psychology of Law.
- d) Describe the uses of evaluation.
- e) What is Psychology of Terror?
- f) What is Positive Psychology?

Q2) Answer the following questions in 200 words each. (any two) **[20]**

- a) Describe the types of violence.
- b) What is Engineering Psychology & explain man machine system.
- c) How can we increase the team morale of sports person be built.
- d) Describe the use of Psychological techniques in Disaster management.

Q3) Answer the following questions in 400 words. (any one) **[20]**

- a) What is Health Psychology? Describe the Bio-Psycho-social model of Health.
- b) Define educational Psychology. Describe effective teaching learning methodologies in detail.

Q4) Write short notes on (any four) **[20]**

- a) Criminal Psychology
- b) Marital problems
- c) Cognitive neuro science
- d) Military Psychology
- e) Sports Psychology
- f) Advertising Psychology

Total No. of Questions : 4]

P3265

[6041]-830

T.Y.B.A.

PSYCHOLOGY

Applied Psychology

(2013 Pattern) (3227) (General Paper - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 80

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) भ्रष्टाचाराचे मानसशास्त्र स्पष्ट करा.
- ब) आघात-पश्चात तणाव विकृती स्पष्ट करा.
- क) कायदेविषयक मानसशास्त्रीय योगदान स्पष्ट करा.
- ड) मुल्यमापनाचे उपयोगिता विशद करा.
- इ) दहशतवाद म्हणजे काय?
- फ) सकारात्मक मानसशास्त्र म्हणजे काय?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) हिंसाचाराचे प्रकार वर्णन करा.
- ब) अभियांत्रिकी मानसशास्त्र म्हणजे काय? मानव यंत्र प्रणाली स्पष्ट करा.
- क) खेळांडूमध्ये समूह मनोबल कसे निर्माण करता येईल.
- ड) आपत्ती व्यवस्थापनांची विविध तंत्रे स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा. [20]

- अ) आरोग्य मानसशास्त्र म्हणजे काय? 'आरोग्याचे जैव मनोसामाजिक' प्रारूप विशद करा.
- ब) शैक्षणिक मानसशास्त्र म्हणजे काय? परिणामकारक अध्ययन-अध्यापन वेते सविस्तर स्पष्ट करा.

प्र.4) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]

- अ) गुन्हेगारी मानसशास्त्र
- ब) वैवाहिक समस्या
- क) बोधात्मक चेतानिज्ञान
- ड) सैनिकी मानसशास्त्र
- इ) क्रिडा मानसशास्त्र
- फ) जाहिरातीचे मानसशास्त्र

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P3266

[6041]-831

T.Y.B.A.

YOGVIDYA

(2013 Pattern) (General Paper) (3247)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 40

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions must be solved.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any five of the following questions in one sentence. **[4]**

- a) Name the two standing asanas.
- b) What is the bandha applied in the anus?
- c) In which pranayama does the whistling sound of the cooker occur?
- d) What is the kriya of drinking two to three liters of water?
- e) Which asana looks like a plough?
- f) Which meditative asana looks like a lotus flower?

Q2) Give short note (Any two). **[10]**

- a) Pranayama.
- b) Asana.
- c) Mudra.

Q3) Answer any two of the following questions in 150 words. **[16]**

- a) Write how many types of Shudhikriyas, which ones and their benefits.
- b) Explain the types and importance of Yama-Niyamas.
- c) Give detailed information about Pranav Omkar Sadhana.

Q4) Answer any one of the following questions in detail. **[10]**

- a) Explain the utility of yoga in promoting mental health.
- b) What is spiritual health? Explain the role of yoga in promoting spiritual health.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

P3266

[6041]-831

T.Y.B.A.

YOGVIDYA

(2013 Pattern) (General Paper) (3247)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 40

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितान.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची एक वाक्यात उत्तरे द्या. [4]

- अ) दोन उभ्या स्थितीतील आसनांची नावे सांगा.
ब) गुदद्वारात लावला जाणारा बंध कोणता?
क) कुकरच्या शिटीचा आवाज कोणत्या प्राणायामात येतो.
ड) दोन ते तीन लिटर पाणी पिऊन पुन्हा बाहेर काढणे ही क्रिया कोणती?
इ) नांगरासारखे दिसणारे आसन कोणते?
फ) कमळाच्या फुलासारखे दिसणारे ध्यानात्मक आसन कोणते?

प्र.2) टिपा द्या. (कोणत्याही दोन) [10]

- अ) प्राणायाम
ब) आसन
क) मुद्रा

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची 150 शब्दांत उत्तरे द्या. [16]

- अ) शुद्धीक्रियांचे प्रकार किती, कोणते व फायदे लिहा.
ब) यम-नियमांचे प्रकार व महत्व स्पष्ट करा.
क) प्रणव ॐ कार साधनेची सविस्तर माहिती द्या.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे सविस्तर उत्तर द्या. [10]

- अ) मानसिक आरोग्य संवर्धनात योगाची उपयोगिता स्पष्ट करा.
ब) आध्यात्मिक आरोग्य म्हणजे काय? आध्यात्मिक आरोग्य संवर्धनात योगाची भूमिका स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P3268

[Total No. of Pages : 2

[6041]-833

T.Y.B.A.

MATHEMATICS

**MG-3 : Group Theory and Ring Theory
(2013 Pattern) (3347) (General Paper)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt each of the following.

[16]

- a) Prove that identity is unique in a group.
- b) Is $(\mathbb{Z}_5, +)$ a cyclic group? Justify.
- c) Define a simple group.
- d) Show that the Klein's four group is isomorphic to $(\mathbb{Z}/8\mathbb{Z})^*$
- e) Let $(1,4,5,6)$ and $(2,1,5)$ be two cycles in S_6 . Find $(1,4,5,6)(2,1,5)$
- f) Give an example of an integral domain that is not a field.
- g) Is $\phi: \mathbb{Z}_5 \rightarrow \mathbb{Z}_{10}, \phi(x) = 5x$ a ring homomorphism?
- h) Write all associates 3 in $\mathbb{Z}[i]$.

Q2) A) Attempt any One of the following:

[6]

- a) Prove that any subgroup of a cyclic group is cyclic.
- b) State and prove Cayley's Theorem.

B) Attempt any Two of the following:

[10]

- a) Find all subgroups of $\mathbb{Z}_{18}$. Which of them are normal subgroups?
- b) Prove that for $n \geq 2$, the collection of all even permutations of $\{1,2,\dots,n\}$ forms a subgroup of the symmetric group S_n .
- c) Show that $\mathbb{Z}_3 \times \mathbb{Z}_3$ is not cyclic.

P.T.O.

Q3) A) Attempt any One of the following: [8]

- a) Prove that a subgroup N of G is a normal subgroup of G if and only if every left coset of N in G is a right coset of N in G .
- b) State Lagrange theorem for finite groups. Is the converse of Lagrange's theorem true? Justify your answer.

B) Attempt any One of the following. [8]

- a) If N is an ideal of a commutative ring R with unity, then prove that R/N is an integral domain if and only if N is a prime ideal.
- b) Prove that every finite integral domain is a field. Is every integral domain a field? Justify.

Q4) A) Attempt any One of the following. [6]

- a) With usual notation, find $q(x)$ and $r(x)$, when $f(x) = x^6 + 3x^5 + 4x^2 - 3x + 2$ is divided by $g(x) = x^2 + 3x - 3$ in $\mathbb{Q}[x]$.
- b) Let R be a commutative ring and let $a \in R$. show that $I_a = \{x \in R \mid ax = 0\}$ is an ideal of R .

B) Attempt any two of the following: [10]

- a) If R is a ring with unity and N is an ideal of R containing a unit then prove that $N=R$.
- b) Prove that ring homomorphism $\phi: R \rightarrow S$ is one-one if and only if $\text{Ker}(\phi) = \{0\}$.
- c) Prove that every PID is UFD.

Q5) Attempt any two of the following: [16]

- a) Prove that in a PID, an irreducible element generates maximal ideal.
- b) Prove that cancellation law holds in a ring R if and only if R has no zero divisors.
- c) For a Euclidean domain D With a Euclidean norm v , prove that $v(1)$ is minimal among all $v(a)$ for a non-zero $a \in D$, and $u \in D$ is a unit if and only if $v(u) = v(1)$

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-3269

[Total No. of Pages : 4

[6041]-834

T.Y. B.A.

LOGIC

**G - III : Logic and Methodology of Science
(2013 Pattern) (3367)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any four of the following in 100 words each :

[20]

- a) Discuss about Science and Common Sense.
- b) Explain the concept of cause and effect.
- c) What is deduction?
- d) What is Functional model? Explain it.
- e) What are the secondary laws?
- f) Explain the merits and demerits of survey.

Q2) Answer any two of the following in 200 words each :

[20]

- a) State the difference between Natural and Social sciences.
- b) Explain difference between common sense and science.
- c) Explain what are the grounds of induction and State the formal grounds of induction.
- d) Explain traditional classification of laws of nature.

Q3) Answer any one of the following in 400 words :

[20]

- a) What is the concept of hypothesis and Explain types of it.
- b) Explain in detail value neutrality in social.

P.T.O.

Q4) Write short notes on (any four) :

[20]

- a) Pure sciences
- b) Uniformity of nature
- c) Merits and demerits of interview
- d) D.N. model of Explanation
- e) Primary laws
- f) Simple enumeration

Total No. of Questions : 4]

P-3269

[6041]-834

T.Y. B.A.

LOGIC

G - III : Logic and Methodology of Science

(2013 Pattern) (3367)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न प्रत्येकी 100 शब्दांत सोडवा. [20]
अ) विज्ञान आणि सामान्य ज्ञान चर्चा करा.
ब) कारण-कार्य संकल्पना स्पष्ट करा.
क) निगमन म्हणजे काय?
ड) कार्यात्मक प्रारूप म्हणजे काय? स्पष्ट करा.
इ) दुय्यम/गौण नियम म्हणजे काय?
फ) सर्वेक्षणाचे फायदे आणि तोटे विशद करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न प्रत्येकी 200 शब्दांत सोडवा. [20]
अ) नैसर्गिक व सामाजिक शास्त्रे यातील फरक सांगा.
ब) सामान्य ज्ञान आणि विज्ञान फरक स्पष्ट करा.
क) विगमनाचे मूलाधार म्हणजे काय सांगून विगमनाच्या आकारिक आधाराचे स्पष्टीकरण सांगा.
ड) निसर्ग नियमांचे पारंपारिक वर्गीकरण स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही एक प्रश्न 400 शब्दांत सोडवा. [20]
अ) सिद्धांत कल्पना म्हणजे काय? त्याचे प्रकार कोणते विशद करा.
ब) सामाजिक शास्त्रातील मूल्य निरपेक्षता सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) थोडक्यात टीपा लिहा. (फक्त चार)

[20]

- अ) शुद्ध शास्त्रे
- ब) निसर्ग एकविधता
- क) मुलाखतीचे फायदे आणि तोटे
- ड) स्पष्टीकरणाचे डी. एन. प्रारूप
- इ) प्राथमिक नियम
- फ) केवळ गणन

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-3270

[Total No. of Pages : 8

[6041]-835

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

Group (A) G-3 : Work and Society

(2013 Pattern) (3377)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Attempt Group 'A' or Group 'B'.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any four) **[20]**

- a) Explain the problems of agricultural labourers in India.
- b) Elaborate the type of surveillance.
- c) Write the meaning and functions of Guild System.
- d) Explain types of work in Post - industrial society.
- e) Explain the meaning and characteristics of informal sector.
- f) Write the importance of work.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (any two) : **[20]**

- a) Write the scientific management theory of Frederic Taylor.
- b) Explain the problems of Bureaucracy.
- c) Discuss the problems of service sector employees.
- d) Explain the problems of BPO sector workers.

P.T.O.

Q3) Answer any one of the following questions in 400 words. **[20]**

- a) Explain the challenges of Trade Union movement in India.
- b) Write the characteristics of Bureaucracy.

Q4) Write short notes on (Any four) : **[20]**

- a) Macdonaldization.
- b) Ulrich Beck Brave-New world of work.
- c) Gathering-hunting.
- d) Japanese model.
- e) Hospitality.
- f) Harry Braveman - Deskillling

Total No. of Questions : 4]

P-3270

[6041]-835
T.Y. B.A.
SOCIOLOGY
Group (A) G-3 : Work and Society
(2013 Pattern) (3377)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पुर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
4) ग्रुप 'A' किंवा ग्रुप 'B' पैकी एक सोडवा.

-
- प्रश्न 1)** खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : [20]
- अ) भारतातील शेतमजुरांच्या समस्या स्पष्ट करा.
ब) सर्व्हीलीयन्सचे प्रकार विशद करा.
क) संघ पद्धतीचा अर्थ व कार्य लिहा.
ड) औद्योगिकेत्तर समाजातील कार्यांचे प्रकार स्पष्ट करा.
इ) अनौपचारिक क्षेत्राचा अर्थ व वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
फ) कार्यांचे महत्व लिहा.
- प्रश्न 2)** खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]
- अ) फ्रेडरिक टेलर यांचा शास्त्रीय व्यवस्थापन सिद्धांत लिहा.
ब) नोकरशाहीच्या समस्या स्पष्ट करा.
क) सेवा क्षेत्रातील कामगारांच्या समस्यांची चर्चा करा.
ड) बीपीओ क्षेत्रातील कामगारांच्या समस्या स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा : [20]
- अ) भारतातील कामगार चळवळीची आव्हाने स्पष्ट करा.
ब) नोकरशाहीची वैशिष्ट्ये लिहा.

प्रश्न 4) थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :

[20]

- अ) मॅकडोनाल्डायझेशन
- ब) अलरिच बेक ब्रेव - कार्याचे नवे जग
- क) शिकार व अन्नसंकलन
- ड) जापनीज मॉडेल
- इ) आदरातिथ्य
- फ) हॅरिब्रेव्हरमन - कार्याचे अवमुल्यन

Total No. of Questions : 4]

P-3270

[6041]-835

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

**Group (B) G-3 : Crime and Society
(2013 Pattern) (3377)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Attempt Group 'A' or Group 'B'.*

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any four) **[20]**

- a) Write the meaning of crime.
- b) Explain the Neo-Marxist view of crime.
- c) Write the preventive theory.
- d) What is criminalization of politics?
- e) Write Deferrent theory.
- f) What is probation?

Q2) Answer the following questions in 200 words each (any two) : **[20]**

- a) Write the Labelling theory.
- b) Explain the features of terrorism.
- c) Explain the rehabilitation of prisoners.
- d) What are the social causes of crime.

Q3) Answer any one of the following questions in 400 words. **[20]**

- a) What is Juvenile delinquency? Elaborate the causes of Juvenile delinquency.
- b) What is Terrorism? Explain the causes of terrorism.

Q4) Write short notes on (Any four) :

[20]

- a) Anomie
- b) Cybers crime
- c) International crime
- d) Reformatory theory
- e) Open prison
- f) Sexual harassment at workplace.

Total No. of Questions : 4]

P-3270

[6041]-835

T.Y. B.A.

SOCIOLOGY

Group (B) G-3 : Crime and Society

(2013 Pattern) (3377)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
4) ग्रुप 'A' किंवा ग्रुप 'B' पैकी एक सोडवा.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : [20]

- अ) गुन्ह्याचा अर्थ लिहा.
ब) गुन्ह्याचा नव-मार्क्सवादी विचार स्पष्ट करा.
क) प्रतिबंधात्मक सिद्धांत लिहा.
ड) राजकारणाचे गुन्हेगारीकरण म्हणजे काय?
इ) प्रायश्चितात्मक सिद्धांत लिहा.
फ) परिविक्षाकाळ म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : [20]

- अ) लेबलिंग सिद्धांत लिहा.
ब) दहशतवादाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
क) कैद्यांचे पुनर्वसन स्पष्ट करा.
ड) गुन्ह्याची सामाजिक कारणे कोणती आहेत.

- प्रश्न 3)** खालील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा : [20]
- अ) बालगुन्हेगारी म्हणजे काय? बालगुन्हेगारीची कारणे विषद करा.
- ब) दहशतवाद म्हणजे काय? दहशतवादाची कारणे स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4)** थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) : [20]
- अ) प्रमाणक शून्यता
- ब) संगणकीय गुन्हे
- क) आंतरराष्ट्रीय गुन्हे
- ड) सुधारात्मक सिद्धांत
- इ) खुले कारागृह
- फ) कामाच्या ठिकाणी लैंगिक छळ

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P3271

[6041]-836

[Total No. of Pages : 4

T.Y.B.A.

PHILOSOPHY (Gen. Peper)

**G-3 : Aesthetics and Philosophy of Religion
(2013 Pattern) (3427)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any four of the following questions in 100 words each. **[20]**

- a) State and explain any two kinds of Rasa.
- b) State and briefly explain the classification of Art.
- c) Discuss the interrelation between religion and morality.
- d) Discuss the problems associated with terrorism.
- e) State Saint Augustine's argument for the existence of god.
- f) State the different views regarding Aesthetic attitude.

Q2) Answer any Two of the following questions in 200 words each. **[20]**

- a) Elaborately explain Marx critiques on religion.
- b) Elaborately explain the nature and scope of Aesthetics.
- c) Discuss in details the nature and scope of Philosophy of Religion.
- d) Discuss and examine Tolstoy's views 'Art as a communication.'

P.T.O.

Q3) Answer any one of the following in 400 words each. **[20]**

- a) According to Saint Augustine discuss in detail, what is the problem of Evil?
- b) Explain the nature of Bharatmunis theory of Rasas.

Q4) Write short notes on any Four of the following. **[20]**

- a) Concept of Religion.
- b) Art Object.
- c) Frued's views about Believe of God
- d) Secularism
- e) Art as a Significant Form.
- f) Sublime.

Total No. of Questions : 4]

P3271

[6041]-836

T.Y.B.A.

PHILOSOPHY (Gen. Peper)

G-3 : Aesthetics and Philosophy of Religion

(2013 Pattern) (3427)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
  - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा.

[20]

- अ) रसाचे कोणतेही दोन प्रकार सांगून स्पष्ट करा.
- ब) कलेचे वर्गीकरण सांगून थोडक्यात स्पष्ट करा.
- क) धर्म आणि नैतिकता यांच्यातील आंतरसंबंधाची चर्चा करा.
- ड) दहशतवादाशी निगडित समस्यांची चर्चा करा.
- इ) ईश्वराच्या अस्तित्वासंबंधीचा सेंट ऑगस्टाईनचा युक्तिवाद स्पष्ट करा.
- फ) सौन्दर्यविषयक अभिवृत्तीचे विविध दृष्टीकोण सांगा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) मार्क्सचे धर्मचिकित्सेविषयीचे विचार सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) सौन्दर्यशास्त्राचे स्वरूप व व्याप्ती सविस्तर स्पष्ट करा.
- क) धर्माच्या तत्त्वज्ञानाचे स्वरूप व व्याप्तीची सविस्तर चर्चा करा.
- ड) टॉलस्टॉयला अनुसरून 'कला म्हणजे संवाद' या कलाविषयक सिद्धांताची चर्चा करून परीक्षण करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा.

[20]

- अ) संत ऑगस्टाईनला अनुसरून दुरिताची समस्या सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) भरतमुनींच्या रससिद्धांताचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर संक्षिप्त टीपा लिहा.

[20]

- अ) धर्मसंकल्पना
- ब) कलावस्तू
- क) ईश्वराच्या अस्तित्वासंबंधी फ्रॉइडचा युक्तिवाद
- ड) धर्मनिरपेक्षतावाद
- इ) कला म्हणजे समयोचित आकार
- फ) 'भव्योदात्तता' (उदात्त)

Total No. of Questions: 5]

SEAT No. :

P3272

[6041]-837

[Total No. of Pages : 2

T.Y. B.A. (Regular)

ENGLISH (General Paper-III) (Optional)

**G-3 : Advanced Study of English Language and Literature
(2013 Pattern) (3337)**

**Texts : i) A collection of Indian English Poetry by Radha
Mohan Singh**

ii) Linguistics :An Introduction by board of Editors

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q1) Attempt any two of the following in about 100 words each: [16]

- a) How does Tagore describe God's omnipresence in the poem 'silent steps'?
- b) Discuss the theme of the poem 'Peace'.
- c) 'Song of Radha, the milkmaid' is a devotional song. Discuss.
- d) Write a note on the central theme of the poem 'Poet, Lover, Birdwatcher'.

Q2) Write short notes on any four of the following in about 100 words each. [16]

- a) Syntax
- b) Yes-No questions
- c) Noun phrase
- d) Functional classification of sentences
- e) Complements and adverbials
- f) Do-support

Q3) Attempt any two of the following in about 100 words each: [16]

- a) 'Tribute to Papa' is a confessional poem. Discuss.
- b) Write a note on the theme of the poem 'The Bus'.
- c) Explain the significance of the title 'The seasons of the plains'.
- d) How does the poem 'The captive Air of Chandipur-on-sea' deal with the theme of nostalgia?

P.T.O.

Q4) Attempt any two of the following in about 100 words each: **[16]**

- a) Define semantics and explain its scope.
- b) Write a note on synonymy and Antonymy.
- c) Explain metonymy with suitable examples.
- d) State the difference between denotative and connotative meanings.

Q5) Attempt any two of the following in about 100 words each: **[16]**

- a) Define co-operative principle and discuss any two maxims of it.
- b) Write a note on direct and indirect speech acts
- c) Explain any two maxims of politeness principle with suitable example.
- d) Write a note on searle's typology.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P3273

[Total No. of Pages : 4

[6041]-838

T.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

आधुनिक मराठी साहित्य आणि व्यावहारिक व उपयोजित मराठी

सामान्यस्तर अभ्यासपत्रिका क्रमांक - 3 (G - 3)

(2013 Pattern) (3027)

- अभ्यासक्रम :- 1) ग्रंथपरीक्षण
2) विचारधारा : संपा. डॉ. स्नेहल तावरे डॉ. भास्कर शेळके
3) देश विदेश : संपा. डॉ. स्नेहल तावरे, डॉ. अशोक शिंदे डॉ. अरूण कोळेकर

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी 'अ' गटातील कोणत्याही एका प्रश्नाचे व 'ब' गटातील एकाच प्रश्नाचे उत्तर लिहा. [16]

अ) ग्रंथ परीक्षणाचे स्वरूप आणि कार्य थोडक्यात लिहा.

किंवा

ग्रंथ परीक्षणाची व्याख्या सांगून, त्याचे गुणदोष लिहा.

ब) तुम्ही वाचलेल्या कोणत्याही एका ग्रंथाचे परीक्षण करा.

प्र.2) खालीलपैकी प्रत्येक गटातील तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांपर्यंत लिहा. [12]

अ) i) 'प्रवासवर्णन' या साहित्यप्रकाराची वैशिष्ट्ये थोडक्यात लिहा.

ii) 'माझा प्रवास' या प्रवासवर्णनाचे लेखक कोण आहेत ?

iii) 'प्रवासवर्णन' या साहित्यप्रकाराचे कोणतेही दोन हेतू लिहा.

iv) 'प्रवासवर्णन' या साहित्यप्रकाराच्या लेखनामागील प्रेरणा थोडक्यात लिहा.

v) 'प्रवासवर्णन' आणि 'आत्मचरित्र' यातील भेद थोडक्यात लिहा.

ब) i) शांता दुर्गेच्या मंदिरात लेखकाला बोरकरांची कोणती कविता आठवली ?

ii) 'करकरीत कोरे चंदीगड' या लेखाचे लेखक कोण ?

iii) 'काश्मीर-भूलोकीचे नंदनवन' या लेखात लेखिकेने 'सोनमर्ग' चा कोणता अर्थ सांगितला आहे ?

iv) 'बुजुर्ग, बुलंद-बैजिंग' या लेखाचे लेखक कोण आहेत ?

v) 'देश-विदेश' या पाठ्यपुस्तकात डॉ. एन.जे. सोनवणे यांचा लेख कोणता ?

P.T.O.

प्र.3) खालीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर प्रत्येकी 50 शब्दांपर्यंत लिहा. [12]

अ) 'प्रवासवर्णन' या साहित्य प्रकाराची वैशिष्ट्ये थोडक्यात स्पष्ट करा.

किंवा

'प्रवासवर्णन' म्हणजे काय? ते सांगून प्रवास वर्णनाचे घटक स्पष्ट करा.

ब) 'कळस आणि क्रूस' या लेखाच्या आधारे गोव्यातील सूर्यास्ताचे वर्णन तुमच्या शब्दात लिहा.

किंवा

'करकरीत कोरे चंदीगड' या लेखाचा आशय थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर 150 शब्दांपर्यंत लिहा. [20]

अ) 'भूतकाळाच्या पारंब्या' या लेखाचा आशय स्पष्ट करा.

किंवा

'संदेश' या निबंधातून वा. म. जोशी यांनी कोणता संदेश दिला आहे?

ब) 'वॉशिंग्टन' शहराचे विशेष तुमच्या शब्दांत लिहा.

किंवा

लेखिका मीना प्रभू यांनी चीनच्या भिंतीचे वर्णन कसे केले आहे?

प्र.5) खालीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे उत्तर प्रत्येकी 300 शब्दांपर्यंत लिहा. [20]

अ) 'छत्रपती शिवाजी महाराज यांचे प्रबोधन व परिवर्तन आजही महत्त्वाचे आहे' असे रा.ना. चव्हाण यांना वाटते. स्पष्ट करा.

किंवा

'भाषा हा अभ्यासाचा महत्त्वाचा घटक आहे.' हे रावसाहेब कसबे यांचे विधान स्पष्ट करा.

ब) जुन्या गोव्यातून फिरताना आपण हिंदुस्थानात नसून युरोपात आहोत असे लेखकाला का वाटते?

किंवा

श्री. सुझुकी यांनी भारतीय संस्कृती कशी जपली आहे? ते 'भारतीय संस्कृती जपणारे आजोबा: श्री. सुझुकी' या लेखाच्या आधारे स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

P3273

[6041]-838

T.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

व्यावहारिक व उपयोजित मराठी

पर्यायी अभ्यास (G - 3)

(2013 Pattern) (3027)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांपर्यंत लिहा.

[20]

- i) प्रसारमाध्यमांचे कोणतेही दोन उद्देश लिहा.
- ii) आकाशवाणी व दूरदर्शन या माध्यमांतील कोणतेही दोन फरक लिहा.
- iii) भारतामध्ये दूरदर्शन माध्यमाची सुरुवात किती साली झाली?
- iv) मुलाखत म्हणजे काय? ते लिहा.
- v) नभोनाट्य म्हणजे काय?
- vi) श्रुतिका म्हणजे काय?
- vii) दूरचित्रवाणी माध्यमातील कोणत्याही दोन महिलाविषयक कार्यक्रमांची नावे लिहा.
- viii) जाहिरातींची दोन उद्दिष्टे लिहा.
- ix) दूरचित्रवाहिनीच्या कोणत्याही दोन मराठी वाहिन्यांची नावे लिहा.
- x) दूरचित्रवाणीवरील निवेदकाने पाळावयाची कोणतीही दोन पथ्ये लिहा.
- xi) आकाशवाणीच्या वृत्तनिवेदकाच्या अंगी आवश्यक असणारे कोणतेही दोन गुण लिहा.
- xii) नभोवाणी या प्रसारमाध्यमाची कोणतीही दोन बलस्थाने लिहा.
- xiii) श्राव्य माध्यम म्हणून कोणते माध्यम प्रसिद्ध आहे.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) आकाशवाणीसाठी जाहिरातीची भाषा कशी असावी.
- ब) नभोनाट्याचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- क) 'पर्यावरण संरक्षण' या विषयासाठी दूरचित्रवाणीसाठी जाहिरात तयार करा.
- ड) दूरचित्रवाणी या माध्यमाचा युवा पिढीवर असणारा प्रभाव स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी प्रत्येक गटातील एका प्रश्नाचे 150 शब्दांपर्यंत उत्तर लिहा.

[20]

- अ) दूरचित्रवाणी माध्यमासाठी प्रसिद्ध कवीची मुलाखत तयार करा.

किंवा

आकाशवाणीवरील बातमी पत्राचे महत्त्व विशद करा.

- ब) 'मोबाईलचा अतिरेक' या विषयावरील पाच मिनिटांचे भाषण नभोवाणी माध्यमासाठी तयार करा.

किंवा

समाज जागृतीसाठी प्रसारमाध्यमांचा होणारा उपयोग स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी प्रत्येक गटातील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांपर्यंत लिहा.

[30]

- अ) जाहिरातीची वैशिष्टे सांगून, संगणकाची दूरचित्रवाणीसाठी जाहिरात तयार करा.

किंवा

तुमच्या महाविद्यालयातील 'निर्भय कन्या अभियानाचा' वृत्तांत नभोवाणी या माध्यमासाठी लिहा.

- ब) राष्ट्रीय पुरस्कारप्राप्त खेळाडूची वृत्तपत्रासाठी मुलाखत घ्या.

किंवा

'मराठीभाषा संवर्धन' या विषयावरील माहितीपट दूरचित्रवाणी माध्यमासाठी तयार करा.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P3902

[Total No. of Pages : 2

[6041]-839

T.Y.B.A.

URDU

History of Novel Drama and Afsana
(2013 Pattern) (3077) (General Paper - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

ہدایات : تمام سوالات لازمی ہیں۔
نمبرات بائیں جانب درج ہیں۔

[16] سوال نمبر ۱۔ ناول کی تعریف بیان کرتے ہوئے ناول کی مختلف قسموں پر تبصرہ کیجئے۔

یا
ناول کے عناصر ترکیبی کون کون سے ہیں۔ تفصیل سے لکھئے۔

[16] سوال نمبر ۲۔ عبدالحلیم شرر کے حالات زندگی پر تبصرہ کیجئے۔

یا
ناول فردوس بریں کا تنقیدی جائزہ پیش کیجئے۔

[16] سوال نمبر ۳۔ اردو ڈرامے کے تاریخی ارتقاء پر روشنی ڈالیئے۔

یا
ڈرامے کی عدم مقبولیت کے اسباب بیان کیجئے۔

[16] سوال نمبر ۴۔ صنف افسانہ نے اردو ادب کو عروج بخشتا۔ مثالوں سے واضح کیجئے۔

یا
ناول اور افسانہ میں فرق واضح کرتے ہوئے فن افسانہ پر اپنے خیالات کا اظہار کیجئے۔

P.T.O.

[16]

سوال نمبر ۵۔ ذیل میں سے کسی دو پر اظہار خیال کیجئے۔

(a) سلیم کا کردار

(b) اکبر اعظم

(c) امتیاز علی تاج کی ڈرامہ نگاری

(d) بختیار

